

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXI рік видання. № 210, грудень, 2011

*І чужому навчайтесь,
У свого не учуйтеся...*
М. Шванк

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор - Ірина Мойсей
Редактор - Іван Ребошапка
Секретар редакції - Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідешук,
Іван Ковач, Микола Корнищан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ «Дай, Отче наш, волі всій руській країні» (До 200-річчя Миколи Устияновича)
- ❖ «Сміються, плачуть солов'ї...»
Орест Масикевич:
U si betol minor
- ❖ Ольга Кобилянська:
«Варта-Молдовиця лишиться в моїй душі як чудова картина...»
- ❖ Вшанування гірської орлиці
- ❖ Висока місія журналу «Дзвоник»
- ❖ Микола Мушинка: «Лицар волі»...
- ❖ Куди грядеш, книго?
- ❖ 22 грудня – день покровителя українського і румунського відродження
- ❖ Зимові звичаї – спільний скарб буковинців
- ❖ В день Андрія
- ❖ До видання сорок років тому збірки «Ой у саду-винограду»
- ❖ Дитячі сторінки
- ❖ Сторінки гумору

Дорогі читачі!

Щиросердечно вітаємо Вас
з Різдвам Христовим і Новим 2012 роком.
Бажаємо Вам міцного здоров'я, втілення в
життя мудрих ідей і сміливих планів, творчих
перемог, гідних друзів і надійних колег.
Нехай Господь благословить
Ваші щирі і поважні справи!
Христос роздається!
З Новим роком!

Тривіг СУР
Редакція «Нашого голосу»

Володимир АНТОФІЙЧУК

«Дай, Отче наш, волі всій руській країні»

До 200-річчя Миколи Устияновича

Винесені в заголовок рядки із вірша, написаного в Сучаві 1884 року, можуть служити промовистим мотто до усієї творчості Миколи Устияновича, талановитого поета і прозаїка, визначного громадсько-культурного діяча. Він прагнув, за словами І. Франка, «причинитися до духового і політичного відродження свого рідного малоруського люду». Його літературна діяльність по-важливало й урізноманітнювала розвиток українського письменства на західноукраїнських землях у перші десятиліття XIX ст.

М. Устиянович народився 7 грудня 1811 року в містечку Миколаєві на Львівщині. Батько письменника Леонтій Іванович мав добру освіту, деякий час обіймав посаду міського бургомістра. Мати, Євдокія Дем'янівна, що походила з простого селянського роду, була ніжною і доброю людиною, виховала своїх одинадцятьох дітей працюючими й охочими до навчання.

Після закінчення місцевої початкової школи М. Устиянович продовжував освіту у Львові: з 1820 року – в нормальній школі, з 1824 – в гімназії, з 1830 – на філософському факультеті університету, а з 1832 – в духовній семінарії.

У 1836 р. після публікації вірша «Сльоза на гробі Михайла Гарасевича» М. Устиянович зблизився з Маркіяном Шашкевичем та його однодумцями, щиро підтримав ідеї діячів «Руської трійці».

Висвятившись на священника, М. Устиянович переїхав на парафію у гірське село Славськ Стрийського округу. На деякий час відійшов від літературної творчості.

Європейська революція 1848 – 1849 років активувала М. Устияновича до літературної і громадсько-культурної діяльності. У Львові він видає поетичну брошуру «Згадка за Маркіяна Шашкевича во вічну єго пам'ять», у першій українській газеті «Зоря галицька» друкує патріотичні вірші «Дума матері руської», «До перемишлян», «До «Зорі галицької», виступає головним ініціатором з'їзду культурних діячів Галичини («собор руських учених»). 19 жовтня 1848 р., виступаючи на його відкритті, письменник говорив: «Європа подала світу нову бувальщину карту, а на ній золотими буквами стоїть виписано: воскресеніє! Кожний нарід потряс підвалинами естества свого, зачав нову

жизнь, жизнь свободы і долі; а ми ж на тоє переболіли найтяжчу в Європі неволю, аби і надалі віддихати тяжким віддихом скону, мов під тягарем могили? <...> Бог присудив галичій Русі, тій маленькій частині великого нашого народу, скорше щасливу судьбу і розсвітив над нею зорю нового щастя, незаних життя свобод; а ми ж би не мали старатися о розсвіт душі нашого народу, аби спізнав, порозумів, полюбив тоє щастя, розбудив честь в своїй груді і став ся того золотого дару достойним?..»

Значну частину своєї промови М. Устиянович присвятив питанню рідної мови. Підкреслюючи історичну місію української мови, він відстоював право на її вільний розвиток: «Найдорожчим маєтком народу єсть язик його, він єсть душею, він єсть ядром єго житні. <...> Язык руський, тая стобарвная цвітка, возникшая з м'ягенької груді найчужственнійшої дочки Слави <...> ...Яка ідея єсть вища над ідеєю Бога? А тій ідеї служить Русь язиком прадідів своїх, язиком питомим, котрим донедавна писали отці наші і від котрого днешня річ тільки м'ягшим

розкладом слів і свобіднішим їх наклоном розличаєся і так ся виробляє, як ся розвиває народное чувство». Тому оратор наголошував на потребі скористатися революційною ситуацією і поновити права рідної мови й культури.

Промова М. Устияновича, яка не раз переривалася бурхливими оплесками й вигуками «слава!», – то свідомо відповідь на політичну ситуацію, в якій опинилися українці, позбавлені елементарних прав на вільний духовний розвиток. Аналізуючи її положення, дослідники вказують на їх співзвучність з ідеями Кирило-Мефодіївського братства, особливо з «Книгами буття українського народу» М. Костомарова. Але якщо й припустити, що програмні документи кирило-мефодіївців якимось чином потрапили до Галичини, то сприйняти й осмислити їх могла тільки та людина, яка насправді чітко бачила історичну перспективу культурного відродження рідного народу.

Що стосується розвитку національного письменства, то М. Устиянович закликав спиратися на народнописенну традицію, на творчість І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка та М. Шашкевича.

Сам же письменник, судячи з усього, орієнтувався на романтичний тип художньої свідомості. У його поезії і прозі домінує романтичне начало, яке поєднується з елементами інших творчих методів: просвітительського реалізму й сентименталізму.

У липні 1849 – лютому 1850 рр. М. Устиянович редагував у Львові урядову газету «Галичо-руський вісник», у якій опублікував повість «Месьть верховинця», оповідання «Старий Єфрем», уривок з поеми «Путь на полонину» та ін.

У 1850 р. з переходом редакції «Галичо-руського вісника» до Відня М. Устиянович повернувся до Славська, продовживши займатися просвітницькою і літературною діяльністю. У 1861 р. був обраний послом до крайового сейму.

На жаль, у наступні десятиріччя М. Устиянович нечасто брався за письменницьке перо. Усе більше він змушений був перейматися проблемами великої родини. До того ж митець потрапив під вплив «москвофілів», які по-своєму намагалися спрямовувати його літературну діяльність.

У Славську М. Устиянович прослужив священником 32 роки, організувавши зразкове церковне господарство, за що отримав титул почесного радника Львівської консисторії. Для своїх прихожан, як згадував один із його сучасників, він був «усім: батьком, превосходним учителем, проповідником, мировим суддею, безплатним лікарем, адвокатом, писарем». Таким він залишився і на новій парафії. У 1870 р. М. Устиянович переїхав на Буковину. Оселившись у Сучаві, активно включився у громадське життя міста, дбав про його благоустрій, був обраний до міської думи радником. Тут подружився з класиком румунської літератури М. Емінеску. У його домі часто бувала родина Кобилянських. З цього приводу в автобіографії 1921 р. Ольга Кобилянська писала: «Там познайомилися родичі з парохом-поетом – Николаєм Устияновичем, що прибув пізніше, по батькові, до Сучави, і його родиною, з чого вийшла найщиріша приязнь так межі старшими, як і межі дітьми, котра триває і по сьогоднішню днину між живими з одної і другої родини. Це був перший правдивий руський дім, в який увійшли ми, діти, й почули, крім у рідній хаті, і деінде руську (так звали тоді українську мову) мову й руські пісні; де, так сказати б, розумілися усі й жили одним духом: малі й дорослі, старші й менші».

4 липня 1878 року в Сучаві відзначалося 40-річчя священницької діяльності М. Устияновича. Водночас це було доброю нагодою пригадати і його літературні заслуги. Письменника і пароха привітала міська управа, різні місцеві товариства, з нагоди свята приїхало чимало гостей. Ювіляр отримав багато телеграм від друзів і знайомих, студентів гімназій та університетів. У вітальному адресі від товариства «Просвіта» підкреслювалося значення культурно-літературної діяльності М. Устияновича: «Наше літературне това-

риство звертається в сей день к Тобі, мов то к патріарху нашого народного письменства, позаяк Ти, світлий Мужу, був одним із тих кількох патріотів молодих, що перші стали писати в мові простонародній, незважаючи на докори і наруги своїх земляків, котрі від так званої хлопської мови відвертались з презирством. Ти відізався до Галицької Русі чудовим руським словом вже перед сорок трьома роками, написавши гарну елегію в пам'ять бл. п. Михайла Гарасевича в тім вічно пам'ятнім часі, коли Маркіян Шашкевич около видавання «Русалки Дністрової» заходився. Так, отже, воскресив Ти враз з Шашкевичем і єго товаришами галицько-руську словесність із тяжкого вікового сну і заговорив до заголомшених недолею земляків віщим голосом, що, мов труба архангела, будила мертвих до житні нової». Водночас просвітяни просили сиво-голового письменника активізувати свою творчість, звеселити земляків «гомоном пісні нової».

З творів, написаних М. Устияновичем в останні роки життя, увагу привертають передусім байка «Кінь і пес» (1869), поезія «Сон внучки» (1884), віршовані «Вспомини» (1884) та ін.

3 листопада 1885 р. М. Устияновича, стомленого життям і хворобою, не стало. На смерть письменника відгукнулися майже всі провідні періодичні видання, підкреслюючи його заслуги у справі національного відродження і розвитку рідної літератури. Так, газета «Буковина» віддавала шану соратникові «Руської трійці» за те, що він «розбудив письменність руську, а з нею і дух руський». Журнал «Зоря» умістив некролог, підписаний І. Франком. «Не послідню силу, – говорилося у ньому, – покрила буковинська земля; солодкозвучна струна пукла на вбогій лірі руської музи; умер один із перших будителів нашого народного духу, друг Маркіяна, «соловейко», як звали його молодші товариші». Поховали письменника на центральному кладовищі в Сучаві.

М. Устиянович належить до найталановитіших поетів Західної України 30-50-х років XIX ст. Його віршовий доробок тематично досить багатий, щедрий на використання різних жанрів і форм, як, наприклад, елегія, сонет, послання, пісня, балада, поема, байка та ін.

Свою першу поезію М. Устиянович опублікував у 1836 р. Це була елегія «Сльоза на гробі Михайла Гарасевича», написана за дорученням членів гуртка Маркіяна Шашкевича. У ній за патріотичну діяльність возвеличувався відомий у Галичині освітній і релігійний діяч, автор «Хроніки руської церкви». Цю працю, в якій містилося чимало загального матеріалу з історії України, гуртківці переписували й нелегально поширювали з просвітницькою метою, відкриваючи перед своїми співвітчизниками сторінки славного минулого рідної землі.

(Продовження на 6-ій стор.)

«Дай, Отче наш, волі всій руській країні»

(Продовження з 5-ої стор.)

Але вірш М. Устияновича приваблює не тільки змістовими, а й художніми якістьми, зокрема, майстерним використанням народнопоетичних образів і символів:

Летів орел дубравою,
Бистре око в сонце гнав.
Гнав за світлом, за правдою,
Глянув ще раз – та й упав...

...Хто ж нас тепер за рученьки
В давні світи поведе?
Хто руської дитиницьки
Славу, ім'я винайде?

Дуже швидко вірш про Михайла Гарасевича набув широкого розголосу. Про його вихід повідомила львівська газета "Rozmaitości", а в перекладі німецькою мовою опублікував віденський часопис "Wiener Zeitung" від 1 серпня 1836 року. Щоправда, не обійшлося і без дошкульних, хоч і несправедливих нападок з боку реакційно налаштованих семінаристів. Крім того, Йосиф Левицький, виразник консервативних норм функціонування мови й літератури, написав гостру пародію "Слеза над слезою". Першим твір "Сльоза на гробі Михайла Гарасевича" по-справжньому оцінив М. Максимович. У другому номері альманаху "Киевлянин" за 1841 р. він опублікував статтю "О стихотворениях червонорусских", в якій з-поміж поезій того ж таки Й. Левицького, А. Могильницького, І. Вагилевича, Я. Головацького, М. Шашкевича та ін. виділив саме елегію М. Устияновича. У ній іменитий критик побачив "кращу перлину червоноруської ліричної музи", яка "подає значну надію на поетичне обдаровання" її автора.

Для М. Устияновича багато важило те, що в психологічно складний для нього час своє вагоме слово сказав М. Шашкевич, привітавши появу його твору як художньо вдалого. Зрештою, засновника "Руської трійці" М. Устиянович сприймав не тільки як справедливого й надійного товариша, а і як видатного громадсько-політичного діяча, натхненника національного відродження в Західній Україні. У присвяті "Прелюбезному другу нашому Руслану-Маркіяну Шашкевичу в день імені його", що була другим поетичним твором М. Устияновича, написаним у 1836 р., тобто ще перед появою "Русалки Дністрової", підкреслюється:

Ти гаї наші, ріки, гори, доли
Будиш з немочі – даєш їм оченька,

Даєш їм голос, гарнеє личенько –
І нас думати з ними вчиш поволи.

Аналогічні думки знаходимо й у вірші "Згадка за Маркіяна Шашкевича во вічную его пам'ять", виданою окремою брошурою паралельно українською і польською мовами у Львові 1848 року. У ньому звучить мотив смутку з приводу передчасної смерті щирого друга, дбайливого сина "руської матері", "пророка честі, слави предитечі".

У семінарський період свого життя М. Устиянович написав ще глибоко ліричні поезії "Наддністрянка", "Згадка – до Мелані", "Осінь", після чого замовк на довгих дванадцять років.

До поетичної творчості М. Устиянович повернувся в період європейської революції 1848-1849 років, яку сприймав як "воскресеніє". Окрилений її свободолюбними ідеями, він написав кілька творів громадянсько-патріотичного спрямування ("Наддністрянка", "Крася", "До перемишлян", "До "Зорі Галицької" та ін.), в яких опоетизував культурне й політичне відродження Галичини, висловив надію, що "...давня неволя не верне навіки". Віршами "Жебрак", "Хлібороб", "Сирота" й "Рекрутка" поет підкреслив свою громадянську позицію як оборонця прав простого люду.

Особливе місце в поетичному доробку М. Устияновича посідає поема "Путь на полонину", цікава як з ідейно-художнього, так і жанрового погляду. Тут в алегоричній формі автор, висловлюючи віру в національно-культурне пробудження свого краю, за спостереженням Є. Нахліка, "пов'язує свій історичний оптимізм із національно-культурним пробудженням, надіями на поширення освіти. Твір складається з циклу медитацій і цікавий як зразок української романтичної поеми з внутрішнім сюжетом. Поетичний виклад характеризується ліричними інтонаціями, багатством художньої умовності. Алегоричний образ "путі на полонину" символізує поступ народу з феодально-патріархальної темряви ("мраку невіжества") до світла".

Поетичні твори М. Устияновича набули широкої популярності. Окремі з них – "Верховинець" і "Піснь опришків" – стали народними піснями.

М. Устиянович – один з найкращих творців української романтичної прози. Протягом 1849 – 1852 років він написав шість повістей та оповідань, у яких оспівав життя мужніх і благородних верховинців ("Старий Єфрем", 1849), прагнув показати суть опришківства ("Страстний четвер", 1852), розповів про свою мандрівку "в Мармарош" ("Ніч на Бержаві", 1852), порушив питання про необхідність дотримання кожною

людиною релігійно-християнських норм поведінки й відповідальності батьків за виховання дітей ("Допуст Божий" і "Толкущему отверзеться", 1852) тощо. У кожному з цих творів присутній особливий герой – Карпатські гори. Їх романтичну красу, загадкову й химерну, письменник змалював з тонким відчуттям, оповив винятковою любов'ю і теплотою. Майже кожен пейзаж у М. Устияновича побудований за принципом контрасту: гірські вершини, залиті сонцем, і відкриті сутінками доли, непроглядні провалля. У контексті всієї прози письменника опис природи набуває глибокого символічного значення як боротьба світла й темряви, вільного життя і скіння під тягарем щоденних життєвих випробувань, а шлях на полонину – то путь до щастя й волі.

Найбільшу славу М. Устияновичеві-прозаїку принесла "Месьть верховинця" (1849). Очевидно, предметом її зображення письменник обрав якісь конкретні факти з сучасної йому дійсності, на що вказує авторське визначення жанру твору – "повістка з правдивого слухаю". Усі її події так чи інакше пов'язані з головним героєм – Проданом Наливайком. Це незвичайна особистість, яка різко вирізняється з-поміж свого оточення і красою, і вдачею, і талантом. "Був то хлопак рослий, як стрімка ялиця, легкий, як олень з бору, черствий, як полонинна вода, гожий, веселий, як весна, а за красою і ніщо казати; словом, був то собі легінь, яких мало", – говорить письменник про зовнішність Продана Наливайка. Водночас він підкреслює і його виняткові здібності: "Ніхто не заграє ліпше на сопівці, не загудів на трумбеті, ба і на скрипці не було над него". Проте герой М. Устияновича – не однозначна натура. З одного боку, це сильна особистість, яка перебуває в цілковитій гармонії із самою собою й оточенням, а з іншого, – це людина високої внутрішньої напруги, здатна не просто постояти за своє щастя, а й зважитися у хвилини вибору на відчайдушний крок. "Приязний і чемний, в'язав він ся з кожним в щирую дружбу; але горе тому, хто ся поважив стати єму на дорозі", – читаємо в повісті. "Чисте сумління і пекельна гадка, життя і смерть, небо і пекло стрілилися в его душі", – таким бачимо Продана в кульмінаційний момент, коли він намагався вчинити помсту – звести зі світу свого суперника.

Отже, в сюжетній основі "Месті верховинця" – традиційна для української літератури XIX ст. колізія: два легіні – Федір Медуляк і Продан Наливайко – покохали одну дівчину – Молану Кожанову. Конфлікт твору психологічно ускладнюється тим, що за руку дівчини змагаються парубки, які товаришували з дитячих літ. І хоч Молана любить Продана, мати силує її вийти заміж за Федора, бо той – син багатія.

Розв'язка повісті досить оригінальна, вона не характерна для інших творів такого плану: Продан з рушницею настиг Федора, коли той, полюючи в горах, несподівано опинився перед ведмедем і ось-ось мав

загинути; однак Продан, в "гарячій, але чесній серці" якого "борба недовго точилась", убиває звіра. Цей епізод письменник цілковито виписав у світлі вимог християнського милосердя й усепощення, показавши, як під впливом вищих сил до людини, затьмареної почуттям особистої образи, повертається її внутрішнє благородство: "До Бога належить суд і в его руках месть, – шепнув єму (Наливайкові. – В. А.) ангел душі его, – а тепер же нещасний рятунок".

Як оповідач, М. Устиянович намагається тримати читача в постійній інтризі, ускладнюючи сюжетну лінію несподіваними поворотами. Про те, як складається доля героїв, він сповіщає тільки в заключному епізоді, який становить лаконічний, але колоритний опис вранішнього села. Кількома штрихами автор змальовує схід сонця. Цей образ дуже часто постає у творах М. Устияновича, а в "Месті верховинця" – особливо. У даному разі він символізує прихід нової пори в житті закоханих: "Красиво возникло в м'ясопустну неділю золоте сонінко над верхами Тухольщини і освітло і гори, і бори в снігових перлах. Весело тиснувся люд Рожанки до церковці божої. З хати Кожана заграли скрипки, заладали свахи, і двоє молодят, хороші як божая весна, в зеленім барвінку вийшли на подвір'я, а з подвір'я посу-нули ся к церкві. Був то наш Продан і Молана, що спішили до престолу божого присягати собі любов і віру аж до смерті". Тут же повідомляється і про Федора, який був дружною на весіллі Продана й Молани. Очевидно, під впливом благородного вчинку свого колишнього суперника він відмовився від наміру одружитися з Моланою, цілком усвідомив свою неправоту й поводить ся так, як людина, що скинула з душі важкий тягар: разом з усіма радіє щастю молодят. Отже, така зміна в поведінці персонажа виписана з позицій просвітительської ідеології (порівняймо аналогічний епізод у драмі І. Котляревського "Наталка Полтавка").

М. Устиянович зробив надзвичайно багато для утвердження прозових жанрів у західноукраїнській літературі. Його естафету у творенні романтичної повісті й оповідання вдало підхопив Ю. Федькович такими творами, як "Люба – згуба", "Штефан Славич", "Серце не навчити" та ін.

Творчість М. Устияновича – неперехідний набуток української літератури. У його поезії, позначеній характерними для романтиків мотивами служіння рідному народові й ідеалізації старовини, культивувалися різні жанри: ода, лірична присвята, елегія, балада, притча, байка та ін. Проза письменника започаткувала жанр повістки ("Месьть верховинця") і "Страстний четвер", в якій поєдналися ознаки власне повісті, оповідання й новели.

М. Устиянович підготував сприятливий ґрунт для подальшого розвитку поезії, прози й публіцистики в українській літературі Західної України.

«Сміються, плачуть солов'ї...»

Іван КОВАЧ

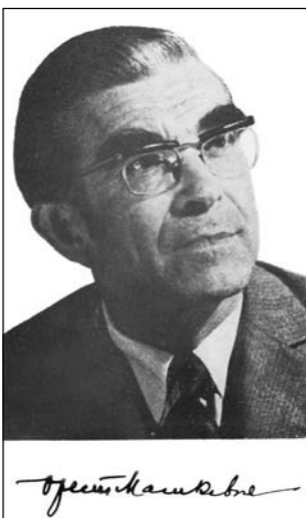
ОРЕСТ МАСИКЕВИЧ: У SI BEMOL MINOR

До 100-річчя з дня народження (1911-1980)

Повертаючись до моїх попередніх роздумів про поетичну творчість О. Масикевича, об'ємно, на жаль, мало-масштабну, виданих у першому томі моєї антології «Сміються, плачуть солов'ї» – Українська поезія в портретах-просвітліннях» (Видавництво RCR EDITORIAL, Бухарест, 2010 р.), та враховуючи і його патріотичну запальну 30-40-х років публіцистику, зверну увагу на мінорну гаму його лірики, яка перебуває, взагалі, не у «гей-рупах», а у SI BEMOL MINOR, у пейзажних, вечірніх та ранкових переживаннях, у «сумах осінніх», «замріяних осоках», коли «кутастою стрілою моєї казки журавлі летять вечірньою порою», в якій, однак, є й такого роду думка: «Наш час – це гартового покоління, час боротьби, нових пісень, нових будов» (1959 р.), хоча й «щоднини надія чорніє за хмарами й на журавлинім крилі...». То що, то що. Дуже важко бути собою в такому складнокомплексному часі, в якому жив, і тут, і там, О. Масикевич, його соратники, ба навіть і його молодші друзі (і недрузі) в Румунії.

З першої частини Хрестоматії «Письменники Буковини другої половини XIX – першої половини XX століття», за редакцією д-ра філол. наук Б. І. Мельничука і канд. філол. наук М. І. Юрійчука (Чернівці, Видавництво «Прут», 2001 р.), довідуємось про те, чого мало хто дотепер знав, що «Орест Масикевич народився 9 серпня 1911 року в с. Неполоківці, тепер Кіцманського району Чернівецької області. Дитинство його пройшло в с. Шипинці, де батько був дяком. Здібний юнак навчався в Чернівецькій гімназії, а потім в університеті на філософському факультеті. Він неодноразово обирався головою студентського патріотичного товариства «Запороже», брав участь у пісенно-драматичному гуртку «Буковинський Кобзар» (...), став диригентом Шипинського хору (жалів, що не став музиком). Був серед діячів ОУН (за біографом Юрієм Клим'юком). Друкував вірші й патріотичні статті в газетах «Самостійність», «Час» та ін., а в 1936 р. стає головним редактором г. «Час».

Ю. Клим'юк: Орест Масикевич з приходом Червоної Армії в Буковину в 1940 р. емігрував до Румунії (...), далі став «комендантом (бургомістром – н. підреслення) м.Миколаєва, після нападу фашистської Німеччини на СРСР (...), але й передрік поразку Німеччини у війні, і за це мало не поплатився життям (...); та з наступом Червоної армії в 1944 р. знову емігрує до Румунії...

Орест Масикевич

В 1945 р. викрадений енкавдистами й засуджений на 15 років, – висланий в табір «Озерлаг». Після 10 років повертається до Румунії.

Тут, у Бухаресті, у в-тві «Критеріон» малописьмучий О. Масикевич видав книжки: «На місячних перехрестях», «Буреквіти» і «Ключ-зілля». В 1971 р. за поетичну збірку «На місячних перехрестях» був удостоєний премії Спілки письменників Румунії.

У «Хрестоматії» Ю. Клим'юк поділяє творчість письменника на два періоди: один – «ніби храм, в якому поет від свого покоління розмовляє з вічністю». Тут романтика і сум. Це, по-моєму, все те, що й найкраще, найвідтонченіше про, скажу, так звану «земляцьку» пейзажну та інтимну поезію письменника.

Другий період стосується протиріч – боротьби влади й добра.

Ще нагадає Клим'юк і про вплив поезії Павла Тичини на молодого О. Масикевича: «Орест Масикевич зазнав благотворного впливу творчості Павла Тичини, так само, як він, писав сонети й ронделі, вдавався навіть до образних ремінісценцій з його творів та висловлювань у дусі його поетики». Але ж, вірний собі й його прихильності до О. Масикевича, його бібліограф буде й однозначним, назвавши поета талановитим вихідцем з Буковини, який через життєві обставини не зміг повністю віддатись літературній творчості; але й те, що він встиг зробити, є безперечним набутком української словесності.

Цікаву думку про О. Масикевича в передмові до збірки «Ключ-Зілля» (Критеріон, 1983 р.) висловив Ігор Лемний: «Хтось сказав, що Масикевич чарівник слова. А воно так і є (...) Насправді ж він був поетом-роботягою, який, подібно ювелірові, довго готувався до роботи, днями й ночами в думці скреслював, переписував, різьбив, шліфував та витончував до золотого філіграну матерію слова. Натхнення? Це так. Але ж кому відомо, що таке натхнення?...».

Та, в основному, як мені здається, поезія Масикевича – роздумно-милословна, тонально-експресивна, як у почуттєвого знавця рідної мови, з якою «працював» з юності, пережиттєва, самотня та пейзажно-перекотипольна, а іноді вона і вібруєче молитовна й патріотична та, звичайно, традиційно-лейтмотивна.

До уваги читача подаємо низку віршів поета «нелегкої легкості» та «нелегкої гледи», яким його назвав Степан Ткачук у збірнику «Слово про побратимів».

«Сміються, плачуть солов'ї...»

Орест МАСИКЕВИЧ

ЛИСТОПАД

Похмуріло,
потемніло;
мряка, чад...

Хмара сива,
дощі, злива –
листопад...

Танець тіней –
сум осінній –
бурі свист...
Журно в полі,
краки голі,
жовкне лист...

Сіро, брудно –
кряче нудно
гайворон.

Зимно, слизько –
чорний сон.

Однотонно,
журно, сонно
до вікон –
спів прощання
і кохання
в унісон.

1933

ЗИМА

В'ється, крутиться сніжок,
небо посіріло.
Мрійні зграї пелюсток
розстелились біло.

Вже замів пушистий сніг
всі стежки-доріжки.
Вийти б, вийти б за поріг
гратися у сніжки.

Сріблом мерехтить в очах,
хуртовина свище,
у скрипучих чобітках
бродить морозище.

Війнув вітер-білогрив
і шугнув у комин.
...Як на зло, він розбудив
юних років спомин.

1955

МИНАЄ ЛІТО

Минає літо... Над ставом
замріяні осоки
торкає вітер рукавом,
тривожить їхній спокій.

Проміння грається, пусте,
у мураві шовковій...
За ворітьми вогнем цвіте
мереживо кленове.

Курличуть в небі журавлі
і в далеч линуць, линуць...
Вкриває іній шовк землі,
і чебреці, й калину.

Йде осінь з лісу, з-за ріки...
Униз спустивши віти,
стоять берези, мов свічки,
на панахиді літа.

1956

БУКОВИНСЬКА ДУМКА

Ой журиться мною мати,
що не буду газдувати;

що подвір'я аж до брами
проросте ба й бур'янами;

що все поле, за лугами,
покриється будяками;

що помруть отець-матуся,
а я в світі загублюся.

Не журися, мамко, мною,
що не буду я газдою.

Ой поможе мені дружба –
в чужині цісарська служба.

Цісар дасть мені рушницю,
щоб орав я на пшеницю.

Я виорю – як зумію,
поле кулями засію,

білим тілом заволочу,
ниву кривцею сполочу,

ляжу в поле спочивати –
притулюсь до руги-м'яти.

Руга-м'ята на чужині –
жаль і туга по родині.

Руга-м'ята за Дунаєм –
туга й біль за рідним краєм.

1958

ОСІННІЙ РОНДЕЛЬ

Моєї казки журавлі
летять вечірньою порою;
жалем трійливого настою
я ваблю тінь їх до землі.

Летів би я на їх крилі,
коли кутастою стрілою
моєї казки журавлі
летять вечірньою порою.

Жалів осінних скрипалі
скидають з неба крик луною,
як перед безвістю глухою.
І губляться у сірій млі

моєї казки журавлі...

1969

У БІЛИМ ВОСКРЕСІННІ

На безвісті
сховалися вітри невтишні,
зняковіло
змотуючи свій клубок;
спалахують
у білим воскресінні
вишні,
у вікна очманілі
дивиться бузок.

Щось, може, і віщують
зоряні світила...
Напевно, й сонце
щедрі дари принесло...
Мені
весна

у кузню двері відчинила,
щоб на ковадлі душ
кувати чересло.

1975

Іван РЕБОШАПКА

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА: «Ватра-Молдовиця лишиться в моїй душі як чудова картина і моя гордість»

Мета вищевжитого оціночного заголовка, започиненого з щоденників Ольги Кобилянської, яку з належною увагою зазвичай шанобливо згадуємо щорічно у листопаді-грудні, полягає в тому, щоб зацікавити наших сучасників тим, що в південнобуковинських околицях жила і творила така видатна українська письменниця, як Ольга Кобилянська, по-друге, щоб підкреслити настільки відрадіний факт, що у Молдовиці, Кимполунзі та в селах цього регіону чи, як виражався Михайл Садовяну, «у північній країні, в якій нічого не трапляється» («țara de sus, locul în care nu se întâmplă nimic»), тобто у глухому куті країни, велися розмови на досить високому рівні про проблематику тодішньої європейської літератури, щоправда, в переважному німецькомовному колі, до якого входили і україномовні інтелектуали, а то й особи без такої претензії, що могло б послужити прикладом для сучасних жителів тих околиць, перш за все для школених вихідців з цих країв, і викликати в них амбітність у силі можливостей порівнятися з їхніми однокраєвцями-попередниками.

До кола, в якому перебувала молода Ольга Кобилянська, належали близькі і дальші її родичі, знайомі та особи німецької інтелігенції, переважно чи навіть виключно технічної, з-поміж якої дехто без жодних комплексів нарівні з обізнаними вступав у спірні розмови на злободенні суспільні теми і їх висвітлювання в художній літературі, наприклад, актуальні тоді питання емансипації жінок. Члени цього кола, зазвичай молодші віком, як впливає з щоденників Кобилянської, весело, по-культурному, щоб не сказати «по-панському», проводили дозвілля – екскурсії верхи по горах Кимполунга (Ольга Кобилянська своєю кобилянчиною Жабка), взаємні відвідини, гостини, вечірки, танці, концерти і ін., під час яких зав'язувалися, визрівали, а то й розривалися

любівні романи, в «тенета» яких попадала і молода Кобилянська.

По-третє, околиці Кимполунга є, так би мовити, топографічною територією чи її прообразністю розгортання дій творів письменниці.

По-четверте, аспект прообразності особливо наявний у її персонажах, більше того, як сама зізнається, чимало творів відзначаються автобіографічністю, щоправда, не в прямолінійних поставах, а в художніх осмисленнях. Тому-то надто цікаво було б прослідкувати підґрунтя творів, складене з особисто пережитого і перестражданого Кобилянською в її молодості (коли постійно прагнула любові, а доля не задовольняла це її бажання) і вираження цього всього засобами художнього перевтілювання.

Ось, хоча б узяти за приклад щоденникове зізнання письменниці, виведене у заголовок даної статті. Чому так глибоко запала в її душу Ватра-Молдовиця? А тому, що там

22-річною в гостях у Добжанських вона познайомилася з інженером-нафтовиком франкфуртським німцем Ернестом Зерґлером, про якого 8 червня 1885 р. пише, що «зроду не бачила такого чоловіка. (...) Він гарний і дужий, на нього приємно було дивитися. (...) Я була захоплена ним. (...) Мені він здавався таким гарним, я ніби сп'яніла». Дотоді в неї були й інші симпатії, наприклад, Геньо, про якого пише: «Хіба можна його порівняти з Зерґлером!», який їй ніяк «не сходить з думки», бо «зачарувала (її) його гордовита, енергійна постава». У щоденнику 23 серпня того ж року записано: «Післязавтра ми маємо їхати у Ватру-Молдовицю до Добжанських. (...) я рада, що там будуть Олень і Зерґлер». З цієї нагоди (хоча на гостині вона «із Зерґлером танцювала зовсім мало і зовсім не розмовляла») зізнається у щоденнику, «як шляхетно й чисто його любила, особливо того вечора. Який він делікатний і відвертий і як я його ревную до

всіх». Оскільки в любовних романах не без розлуки закоханих, то і Кобилянську вона спіткала: «Завтра він поїде... Я раптом примусила себе думати тверезо: так має бути, людині завше доводиться прощатися зі щастям і приємними хвилинами». Вірну любов розлука інколи ще дужче зміцнює. Отож через рік (27 листопада 1886) 23-річна Кобилянська в Кимполунзі нотує в щоденнику: «Учора був мій день народження, а я тількинині повернулася додому з Ватра-Молдовиці від Ванди Добжанської. Як у мене там спливали дні, які в мене були стосунки з Зерґлером? (...) Мені знов упали в око його чудова «грива» і високе біле чоло... Ми обоє були трохи схвильовані. (...) він був дуже уважний до мене. (...) Ми – ох, як це було приємно! – не зважуватись глянути одне одному у вічі... (...) Коли я, скінчивши (гру на фортепіано – *I.P.*), зайшла з ним до освітленої кімнати і глянула йому у вічі, мене мов пронизало електричним струмом». Як засвідчено в щоденнику, любов Кобилянської до Зерґлера сильнішає, він їй «цілу ніч сниться». Оставшись чергового разу у Кимполунзі, вона у щоденнику запитується, чи «у Ватра-Молдовиці, коли всі вечеряють, чи Зерґлер чекав на неї?» і «чи хтось сидить на (її) місці?». Перечитавши тоді про першу зустріч з Зерґлером на самоті, вона порівнює себе з молодою смерекою, яка «тужливо простягає руки до неба, чи, може, вниз до людей, благаючи любові». Свої глибокі переживання виражає далі чудовим зображенням нічної (вповні романтичної) природи: «блідий місяць», вислуховуючи «благання (смереки), встає над високою, вкритою густим лісом горою, і мовчки дивиться на землю, дивиться на довгу безлюдну вулицю, якою я блукаю, звертаючи до нього своє захоплене, спрагле любові серце. Місяць напевне бачить мене, (...) моє серце, воно знов і знов прокидається і прагне любові... мої думки ніяк не можна втримати, вони летять до Зерґлера, цілують його у високе чоло, у «гриву», милують очі. Він там (у Ватра-Молдовиці – *I.P.*), стоїть біля вікна... (...) Погляд мій завше звертався туди з невимовною тугою, душа моя сповнена ним».

Це – найнапруженіший критичний і поворотний момент в еволюції любовно-романного переживання, який тими ж фабульними конструктами (романтичними), як у М. Емінеску (неможливість кохання між земним смертним і небесним безсмертним) сугерує драматичну розв'язку конфлікту: «Ось він (місяць – *I.P.*) знов мріє на небі, сріблястий обрuchик, приляканий, тужливий (як в Емінеску – *I.P.*). Бідолаха, він хотів би зійти на землю, та не може, тому з горя закутав своє бліде обличчя в сизий туман, щоб вона, невдячна, не бачила його сліз...». «Члени» «почуттєвого рівняння» досі – як в Емінеску, лише Кобилянська утотожнюється з місяцем: «Моє

серце схоже на нього... Воно озивається болісним звуком...». Отож, через рік (4 лютого 1887 р., ввечері) вона запише у щоденнику: «Я знаю, за котрою горою лежить Ватра-Молдовиця. (...) Я часто дивлюся в той бік. (...) Мій стомлений погляд шукає його... Зерґлера...». Настають згодом обставини, в яких Зерґлер... не помічає її, щось байдуже каже їй, і кінець-кінцем у відносинах із Зерґлером 24-річна Кобилянська усвідомлює гірку правду: «Мені не треба нічого, тільки трохи любові, щоб розважитись... Вона не довго триватиме – кілька днів, і палкі думки добіжать до кінця й стануть *tempi passati* (минулими часами – *ital.*). Нема потреби писати, як його звать, я тільки змалюю, який він на вигляд – високий і дужий, з великим, осяйним чолом, тонкими губами й невизначеного кольору очима... (вже не такими, що раніше її проймали, наче електричним струмом – *I.P.*). Все це тільки за-для розваги і скоро скінчиться».

У щоденнику (запис 27/12, 1888 р.) читаємо зізнання: «Дивно, Натальцю також спершу всі люблять, але їхня любов ніколи довго не триває. Те саме й зі мною: спершу всі мене люблять, але швидко холонуть». Із щоденникового запису стосовно думки брата Юліяна про людське щастя дізнаємося, гадаю я, про, може, найголовніший імпульс постановня багатьох творів Кобилянської: «Юлько не вірять, що бувають люди, які не мають щастя. Я знов невимовно нещаслива, до відчаю, до розпуки... Весь свій талант я хочу вкласти в працю «Без щастя».

Зізнання про те, що, незважаючи на особисте бажання, її ніхто не любить, було майже твердим переконанням. І якщо у Ватра-Молдовиці, як це видно з досі тут представленого, молода письменниця гірко пережила, може, один з найтрагічніших її *tempi passati* (а їх було більше, і вони, гадаю, теж не без зв'язку з творами Кобилянської), то чому ж вона пишається і гордиться цією місцевістю? Відповідь на це запитання – у повному цитуванні відповідного щоденникового пасажу: «Ватра-Молдовиця лишиться в моїй душі як чудова картина і моя гордість – остання сцена в етюді «Без щастя» (промовистий натяк на долю письменниці – *I.P.*), де Наталія й Василь з'єднаються навіки» (підкр. н. – *I.P.*), тобто здобудуть те, що не могла вона здобути – своє щастя. В цьому умовиводі можна б ідентифікувати нахил письменниці своє власне нещастя компенсувати у різних позитивних художніх його втіленнях, адже ж сама вона зізнавалась, що в тому чи іншому творі багато нею пережитого, в той чи інший твір вклала свою душу. А в етюді «Без щастя» вона гордиться Ватра-Молдовицею, може, тому, що їй вдалося зреалізувати з бажаною позитивною розв'язкою заключну сцену, яка відбувається у цій південнобуковинській місцевості.

Василь ДОВГИЙ, заслужений журналіст України, письменник, голова Чернівецького обласного відділення Товариства «Україна-Румунія»

ВШАНУВАННЯ ГІРСЬКОЇ ОРЛИЦІ

Румунське місто Гура-Гуморулуй, що притулилося до підніжжя Карпат, будь-кого здивує рівними дорогами, чистими вулицями, ошатністю будинків народного та класичного стилів.

Тут 27 листопада 1863 року народилася видатна українська письменниця Ольга Юліанівна Кобилянська.

Минулого недільного дня відбулося вшанування 148-ої річниці з дня народження гірської орлиці. Цього разу, як ніколи, делегація з Чернівців була поважною і представницькою. До її складу розпорядженням голови Чернівецької обласної державної адміністрації було включено: А. Моїсея – керуючого справами Чернівецької обласної ради; П. Кульбабського – начальника відділу з питань охорони культурної спадщини, національностей і релігії обласного управління культури; В. Вознюка – завідувача літературно-меморіальним музеєм ім. Ольги Кобилянської, письменника; А. Дам'яна – головного спеціаліста управління зовнішніх зв'язків та зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації; В. Антофійчука – професора, завідувача кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича; Д. Анепську – провідного майстра сцени Чернівецького академічного обласного музично-драматичного театру імені Ольги Кобилянської; Б. Мельничука – письменника, доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Були також запрошені Генеральним консульством України в Сучаві голова Чернівецького відділення Товариства «Україна-Румунія» Василь Довгий та перша іноземна лауреатка літературно-

мистецької премії імені Ольги Кобилянської, старший радник Міністерства культури Румунії, заступник голови Союзу українців Румунії, відома громадська діячка Ярослава Колотило. 25 листопада 2011 року у конференц-залі готельно-туристичного комплексу «Буковина» у номінації «Просвітницька діяльність» їй було вручено літературно-мистецьку премію імені Ольги Кобилянської за поданням Товариства

«Україна-Румунія». Доречно відзначити, що засновником цієї престижної премії є часопис «Буковинське віче» (головний редактор, член Національної спілки письменників України Віра Китайгородська) та готельно-туристичний ком-

плекс «Буковина» (депутат Чернівецької міської ради Валерій Чинуш).

Свято у Гура-Гуморулуй розпочалося у центральному міському парку, який і названо на честь гірської орлиці. На почесному місці у парку встановлено погруддя Ольги Кобилянської.

Щиро вітав гостей з України голова Союзу українців Румунії (Буковинський округ) Іван Боднар, примар міста Гура-Гуморулуй Маріус Урсачук. Господарі та гості з України у своїх промовах відзначали вагомий роль славетної письменниці у розвитку літератури, мистецтва та взаємин між Україною та Румунією. Тут також було проведено панахиду та покладено квіти до погруддя Ольги Кобилянської.

Святкування було продовжено у місцевому музеї буковинських народних звичаїв, де завдяки директору цієї сучасної установи Віри Романюк було розгорнуто фотовиставку про життя Ольги Кобилянської та інсценізацію її творів в Україні, Канаді та США. Учасники урочистостей обмінялися думками. Професор Богдан Мельничук подарував музею книгу Ярослави Мельничук «На вечірньому пружі. Ольга Кобилянська в останній період творчості», яка вийшла напередодні свята у видавництві «Букрек» та «Науковий вісник», де подано 63 статті про гірську орлицю. Отримав музей також книги українською та румунською мовами Мірчі Лютика «Зоряний дощ», Івана Кідешука, письменника із Негостини «Клич висот», Ірини Гемблук «На пелюстках зірок». Подарував музею свої твори і письменник Володимир Вознюк. З великим інтересом присутні вислухали мою розповідь про роботу над створенням двадцятисерійного відеофільму за повістю Ольги Кобилянської «Царівна». Ярослава Колотило, виступаючи, зосередила увагу на питаннях подальшого зміцнення зв'язків між українською діаспорою в Румунії та Україною. Дякуючи за удостоєння її премії імені Ольги Кобилянської Ярослава Колотило висловила надію, що така премія буде вручена ще багатьом митцям та громадським діячам Румунії.

Учасники заходу біля пам'ятника-погруддя Ольги Кобилянської в Гура-Гуморулуй

На виставці вишиваних робіт Надії Боечко у місцевому музеї буковинських народних звичаїв

Учасники заходів мали змогу також тут, у музеї буковинських народних звичаїв, відвідати експозицію вишиваних робіт дружини Генерального консула України в Сучаві Надії Боечко, яку майстриня присвятила дню народження Ольги Кобилянської.

В урочистостях взяв участь Генеральний консул України в Сучаві Василь Боечко. Треба відзначити, що з того часу, як він вдруге очолив дипломатичне представництво в Румунії, українська діаспора отримала суттєву підтримку, стали частіше проводитись заходи за участю Союзу українців Румунії, набули ситемності зустрічі між представниками Румунії та України.

(Фото Ярослави Колотило)

Лідія КОВАЛЕЦЬ

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Висока місія журналу «Дзвоник» (огляд видання)

Історія української дитячої періодики – це історія не лише тих часописів, котрі, починаючи з «Ластівки» (1869-1874) – літературного додатка до львівського журналу «Учитель», спеціально для юних читачів виходили на терені материкової України, але й тих видань, котрі творились і розповсюджувались поза нею, власне, там, де була українська інтелігенція і було зреалізоване її бажання систематично зустрічатись зі своїми малими читачами. Так поставали ще в перші десятиліття ХХ віку видання Польщі та видання закинутих на інші континенти творчих працівників-українців, об'єднаних у славнозвісне товариство імені Леоніда Глібова. Зрештою, до тих журналів та газет у 2007 році приєднався щомісячник для українських дітей Румунії «Дзвоник». Своєю назвою він схожий на «Дзвінок» – львівський дитячий часопис, котрий виходив у 1890-1914 роках і відіграв надзвичайно важливу роль у становленні й розвитку національного дитячого письменства. У бухарестському «Дзвоника», як бачиться, та ж програма і разом з тим своє звучання, своє індивідуальне обличчя, своя маленька, але історія.

Гортаю чималу колекцію цього популярного в Румунії дитячого журналу і не перестаю дивуватися, наскільки продуманим, різноманітним і цікавим є у ньому все: і форма (чудові ілюстрації особливо на першому році існування – як безперечна заслуга художнього редактора Василя Соколюка, професійне макетування текстів, значна кількість гарних світлин, зручний формат, яскраві оптимістичні кольори), і те, що стоїть за словом «зміст». Ось перше число – уже тоді, в 2007 році, зі своєю чіткою орієнтацією, що її послідовно дотримується журнал усі роки. Вона полягає в активній пропаганді україномовної фольклорної та літературної продукції (через публікацію казок, оповідань, жартівливих віршів, загадок, прислів'їв та приказок) і, що важливо, стараннях про загальний інтелектуальний і суто мистецький розвиток дитини (скажімо, через подачу пісень у нотному супроводі).

«Тож читайте сторінки українського дитячого журналу «Дзвоник», насолоджуйтесь багатством і красою українського слова, складайте вірші, оповідання, казки, малюйте, а свої роботи присилайте до редакції «Дзвоника». Так написала тоді у своєму першому зверненні до дітей відповідальний редактор і талановита письменниця Людмила Дорош, заодно пояснивши: «Таким чином, ви станете його помічниками, і всі разом ми доглядатимемо прекрасну квітку – рідну українську мову, яка розкриє свої золоті пелюстки і заблещить під променями сонця всіма барвами райдуги до всіх великих і малих українців!» Зрештою, промовляли тоді з нею в унісон і головний редактор Микола Корсюк, художній редактор Василь Соколюк, їх активні помічники, по суті, головні автори часопису Іван Ковач, Михайло Михайлюк, Ірина Мойсей, Марія Чубіка, Михайло Трайста. Втім, у тому найпершому числі «Дзвоника» промовляли своїм «Хором лісових дзвіночків» Павло Тичина, казкою «Королік і Медвідь» Іван Франко, пісенькою «Ой минула вже зима» народна музична традиція.

Відтоді вийшло більше п'яти десятків чисел «Дзвоника» (правда, окремі з них – спарені), і кожне нове видання цікаве й примітне по-своєму. Власне, ознайомлення з журналом та й і з книгами декого із сучасних наших письменників у Румунії дає підстави вважати, що саме довкруг цього видання як своєрідної трибуни найбільше гуртуються нині ті, хто пише для румунських дітей по-українськи. Чи не найрезультативніше працюють прозаїки (а це Марія Чубіка, автор, зокрема, чудової і цілком сучасної фантастичної оповіді «Подорож в майбутність»; Микола Корсюк, серед іншого – автор цікавої і великої історичної легенди на опришківську тему «Скарб»; Людмила Дорош зі своїми чудесними «Пригодами Пир'инки», та «Петриком-поросятком»; Марта Бота як казкарка; Михайло Трайста з цілою низкою писань, серед них приміщуваною в кількох останніх числах і власноруч ілюстрованою «Маленькою рабинею».

Дитячої поезії, створеної сучасними румунськими

авторами, як нам здалось, у «Дзвоник» трохи менше, хоча є гарні зразки авторства Михайла Михайлюка, Миколи Корсюка, Людмили Дорош та декого іншого. Драматургією можна вважати сценарії свят (а це іноді цілі драматичні сценки), як-от «Квітковий хоровод» Марії Чубіки (ч. 26), «Любий матусі» (ч. 47), «Наша мова калинова» (ч. 49) – безперечні помічники дітям та їхнім вихователям у час проведення свят.

Важливо, що автори журналу надзвичайно активно популяризують у «Дзвоник» загальноукраїнське письменство різних епох, починаючи від Тараса Шевченка, Олександра Кониського, Сидора Воробкевича, Павла Грабовського, Івана Франка, Лесі Українки, Олександра Олеса, Павла Тичини, Максима Рильського, і закінчуючи Миколою Вінграновським, Дмитром Павличком, Ліною Костенко, Софією Майданською, Зіркою Мензатюк, представниками української діаспори Катериною Перелісною, Лесею Храпливою, Романом Завадовичем та багатьма іншими.

А скільки доброго смаку виявилось у доборі видавцями «Дзвоника» перлин зарубіжної класики: так знайшли пошанування казки братів Грімм, Ганса-Крістіана Андерсена, Олександра Пушкіна, Корнія Чуковського – фактично в найкращих українських перекладах, не кажучи вже про ціле розкішне гроно казок народів світу, серед них навіть кримськотатарської. Щодо цієї літературно-художньої частини журналу, то в ній хотілося б бачити більше творів самих юних читачів: рубрика, яка прозвучала ледь не на початку видання, – «Наші діти пишуть» і до виступів у якій так гостинно запрошувала Л. Дорош, так і залишилась майже не актуалізованою з огляду чи то на відсутність пропозицій, чи якісь інші чинники.

Розвиваючи читацький загаль естетично, колектив редакції «Дзвоника», як сказано, тримає також

курс на розвиток інтелектуально-пізнавальних здібностей дитини і робить це, зауважимо, не гірше прописаного в Києві провідного українського дитячого журналу «Барвінок». У бухарестському виданні є надзвичайно змістовна «Сторінка народознавства», а також рубрика «Дитяча енциклопедія» (справжня окраса її – ґрунтовні матеріали, скажімо, про сім чудес світу), близька до них рубрика «Цікаво знати!» й навіть «Пограймося!», іноді представлювана як «І граймося, і вчимося!». Дітей у «Дзвоникові» справедливо заохочують

також до прикладних занять, звідси – постійна настанова «Зроби своїми руками» (чи то листівку-аплікацію, ялинкову прикрасу, прикрасу для великоднього столу, виріб із кукурудзи, чи то навіть вифлеємську зірочку). Заохочення до співпраці, до співрозмови відбувається навіть через розміщення на звороті обкладинки фотографій малих українців Румунії, часто вбраних у вишукані національні строї.

Вдивляюся у ці юні обличчя, кожне по-своєму цікаве і змістовне. Ось воно, покоління тих, заради кого ми, старші, живемо, заради кого «Дзвоник» лунає свіжо й чисто. Направду важливо, щоб, попри будь-які економічні негаразди, цей голос звучав і звучав, скликаючи до нашого гурту все більшу дитячу аудиторію, й далі ставлячи на перше місце виховання її українського духу. Очевидно, лише так можна

буде сподіватися і на явище ре-зонування, зміцнення проукраїнських настроїв серед тих, хто пов'язаний з Україною генетично, і на з'яву в Румунії нового покоління талантів, котрі мислитимуть і творитимуть українською.

Михайло ТРАЙСТА

МИКОЛА МУШИНКА: «ЛИЦАР ВОЛІ» – ЖИТТЯ І ПОЛІТИЧНО-ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА КЛОЧУРАКА

30 листопада ц. р. випала мені нагода побувати в українському закарпатському містечку Рахові, де голова районної ради Микола Беркела подарував мені книгу Миколи Мушинки «Лицар волі», презентація якої відбулася 9 листопада 2011 р. у великому залі засідань райдержадміністрації. Книга присвячена пам'яті Степана Клочурака – президента Гуцульської Республіки, з яким автор був знайомий особисто. У ній відтворено сторінки життя і діяльності громадського і політичного діяча Закарпатської України Степана Степановича Клочурака, певні періоди яких міцно пов'язані з Сиготом Марамороським і описані у розділах: «Навчання в Ужгороді та Сиготі», «З'їзд у Сиготі», «Похід на Сигіт», «Поразки в Сигітській Коморі» і т.д. Перше видання книги було ще в 1995 році, і нарешті, цього року побачило світ друге видання, яке доповнене новими архівними матеріалами, почерпнутими, головним чином, із московської судової справи над Степаном Клочураком.

Микола Мушинка – видатний словак та великий українець, – один з китів, на яких тримається українознавство за кордоном. Автор 70 книжок, брошур та збірників, і приблизно 2000 рецензій та науково-популярних і публіцистичних статей. Все своє життя присвятив науковій роботі, здебільше пов'язаній з Україною, відроджує в діаспорі забуті українські традиції, прославляє імена забутих чи недооцінених українських учених, письменників, художників, політиків, імена вчених і меценатів, які рятували чи відбудовували старовинні українські церкви та пам'ятники, бореться за визнання у світі доброго імені України.

Народився М. Мушинка 20 березня 1936 р. у лемківському селі Курові на Пряшівщині, навчався в українській школі у Пряшеві, після вступив до Празького університету на відділення русистики. Працював у кабінеті народної словесності при кафедрі української мови й літератури Пряшівського університету ім. Павла Йозефа Шафарика. У 1964 р. вступає на трирічну аспірантуру до Києва, де зав'язує дружбу з дисидентами, яким постачає літературу з-за кордону, а натомість вивозить за кордон їхні праці. У грудні 1965 р. М. Мушинку затримали на кордоні в Чопі під час спроби вивезти за кор-

дон рукопис твору І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація». Молодого науковця звільнили з аспірантури у Києві та вислали з СРСР. Кандидатську дисертацію він захистив у Карловому Університеті в 1967 р. і продовжив роботу в кабінеті народної словесності Пряшівського університету, що став центром україністики. Повернувся він у Пряшівський університет на посаду керівника дослідним кабінетом україністики, де пропрацював з 1960 по 1968 рр.

У серпні 1968 р. Чехословаччину окупували війська Варшавського договору, і Мушинку звільнили з посади за його зв'язки з українськими дисидентами та шістдесятниками, заборонивши установам «ідеологічної сфери» приймати його на роботу. Щоб вижити, Мушинка п'ять років працював пастухом у колгоспі: з ранньої весни до пізньої осені жив у колибі далеко від села, відповідаючи за випас 150-200 голів худоби. Та він не забував своє покликання. Приймав гостей з України, Польщі, Югославії, США, Канади. Невдовзі в органах безпеки вирішили, що за Мушинкою дуже важко стежити на вільних полонинах. Довелося йому стати кочегаром Пряшівської міської котельні, де він пропрацював 15 років. Мушинку навіть не допускали до бібліотеки, але потім він скаже, що це був найбільш плідний період його життя: «У пастушій колибі й на котельні я мав спокій і море вільного часу.»

Саме на цей час припадають книжкові видання, що вийшли з-під пера Мушинки за сприяння різних діаспорних організацій та окремих осіб з Діаспори. Після майже 20-річного «забуття», у 1990 р. Мушинку повністю реабілітовано. Він повернувся у Пряшівський університет на посаду керівника дослідним кабінетом україністики, де продовжив активну дослідницьку працю. У 1993 р. у Києві захищає докторську дисертацію. Диплом доктора філології Мушинці в 1990 р. мала видати Москва, але він відмовився прийняти цей документ і таки дочекався рідного – українського диплому (номер один) доктора філологічних наук.

Діапазон досліджень Мушинки доволі широкий, тому й серед його недавніх праць знайдемо багато

цікавого: «Листи Степана Рудницького Софії та Станіславові Дністрянським» (Edmonton, 1991, Пряшів, 1996), «Бібліографія В.Гнатюка» (Edmonton, 1992, Львів, 1993), «Академік Станіслав Дністрянський» (Київ, 1992), «Від НТШ до УВУ» (1992), «Заповіт предків. 40 років Свят культури русинів-українців Пряшівщини» (Prešov, 1994), «Лицар волі. Життя і політично-громадська діяльність Степана Клочурака» (Ужгород, 1995), «Мала матір сина. Балади знищеної збірки Ореста Жилінського» (Prešov, 1995) та багато інших.

Перше видання книги «Лицар волі», виданої з ініціативи В. Кухти і за його редакцією (Ужгород, 1995) викликало велике зацікавлення на Закарпатській Україні. Після виходу книжки автору вдалось роздобути копію московської судової справи Ст. Клочурака (307 аркушів), яка пролила світло на його арешт у Празі, допити в московській тюрмі та незаконне засудження.

Після «хрущовської відлиги» Ст. Клочурак повернувся із Воркути до сім'ї в Прагу, де М. Мушинка мав нагоду спілкуватися з ним і брати участь у його публіцистичній діяльності. «Серед людей, з якими мені доводилось особисто зустрічатись на своєму життєвому шляху, одне з перших місць займає закарпатоукраїнський громадський і політичний діяч Степан Клочурак (1895-1980). Його життя аж ніяк не можна вважати прямолінійним. Вийшовши із гуцульського селянського середовища, він став президентом Гуцульської Республіки. Після її поразки командував закарпатською сотнею січових стрільців, яка воювала на території Східної України проти більшовиків. Був кілька разів поранений та скуштував угорської, румунської і польської в'язниць. Від початку 20-х років його доля пов'язана із Закарпатською Україною. Він стояв біля колиски всього найпрогресивнішого, що тут було створено: товариства «Просвіта», «Вперед» та «Земля і воля», редактором першого українського щоденника в краї «Нова Свобода». – пише М. Мушинка у своїй передмові до першого видання «Лицаря волі».

У післявоєнний час в Закарпатській Україні зовсім призабуто ім'я Степана Клочурака, який

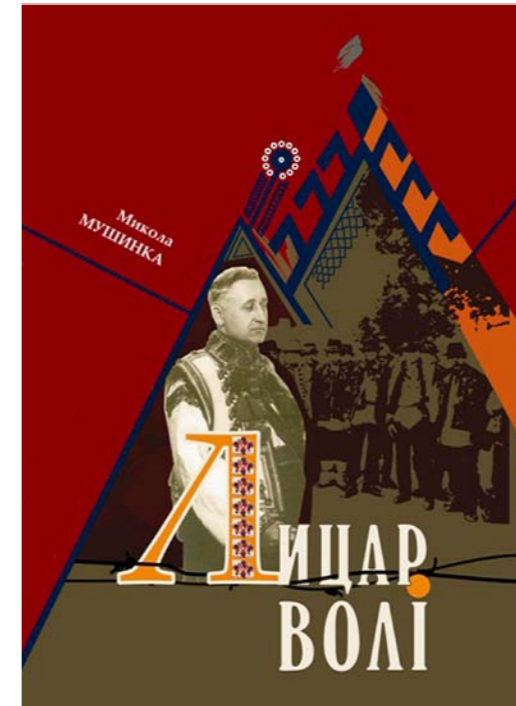
був, окрім вищесказаного, і політичним секретарем Прем'єра Августина Волошина, а трохи пізніше міністром господарства і військових справ. Та після закінчення війни органи контррозвідки Червоної Армії («Смереш») арештували Президента Карпатської України Августина Волошина разом з Степаном Клочураком та двома міністрами і відправили в Москву, де Ст. Клочурака було засуджено спочатку на вісім років таборів суворого режиму, а після відбуття строку покарання на довічне ув'язнення за Полярним колом.

Після поверх дванадцятирічного ув'язнення Степан Клочурак повертається до Праги, де майже до смерті (1980 р.) був змушений важко фізично працювати, бо пенсії йому як колишньому буржуазному політикуві не дали.

«Степан Клочурак протягом цілого життя боровся за вільну й незалежну Україну, в якій почесне місце мала б зайняти і колишня «Підкарпатська Русь». Він не дочекався цього часу. Умер без громадської подяки за свою велетенську роботу на

благо батьківщини. Та ідеї, за які боровся, нині стали реальною дійсністю. Нашим священним обов'язком є згадати несправедливо забутого вірного сина українського народу. А століття від народження Ст. Клочурака є вдячною нагодою для такої згадки. Вірю, що і сучасне покоління закарпатських українців у пропонованій книзі знайде приклад для наслідування, бо ідеї, за які він боровся, актуальні і нині.», – такими словами закінчує автор свою передмову до першого видання «Лицаря волі».

Слід сказати, що у рік свого 70-річного ювілею (1996 р.) доктор філологічних наук, академік Національної академії наук України, професор М. Мушинка став лауреатом престижної міжнародної літературної премії «Сороса Carpatica» в категорії «літературознавство». Цією премією щороку нагороджуються кращі карпатознавчі праці в категоріях прози, поезії, літературознавства та образотворчого мистецтва. Лауреатом цієї престижної премії, 2006 р., став і український письменник Румунії Павло Романюк.

Микола КОРНИЩАН

САПФІРНИЙ СОН

***

сапфірний сон загублені світлини
в закутках згадки вицвілих домів
руїни сходів плівки чи драбини
в чийх пустотах знімки інших днів
сад в сепії а ми отам чекали
але поблякла повітряна путь
за лінзою дощів не добачали
що інші іскри наших тіней ждуть
ми спам'ятались не могли впізнати
відбитки ті де нас вже не було
гіллясті рами тліли округ хати
і сквер горів залишилося скло

***

осипи сліз без краплі на палітру
розарії ожин та імортелі
нутрянний край твого живого вітру
розрідить піднебесні акварелі
реверсія блакиті крила карби
поповнять незаймані дихом рештки
позич для згадки повітряні фарби
і я вернуся якщо відійдеш ти
не потребую дописів дистанцій
смоли рефракцій на стамесках смальту
залиш лишень тональність всіх вібрацій
на серці шрами пензлів та базальту
лиши лиман для валів проростання
за просторінню на згустілім вітрі
нутрянну сторону твого зітхання
я темперою витру на повітрі

***

водявим вістрям креслені околи
вертанням лету пролягають ливні
мушель без шуму поглинають золи
душі твоєї скалки отруйливі
зворотна сторона твого повітря
болить і досі у забутім квітні
шукаєш скали винаходиш вістря
та все-таки ці сни були ліквідні
не було часу щоби все згадати
згустілу кров на зламанім рубіні
прозорий подих серце не розп'яте
від неба залишилися лиш тіні

***

дороги наші доплете кружало
троянд поцвілих на небеснім лезі
та що нам взяти з того що зростало
лиш тінь без хвоїн на оскілку стезі
крокуємо за нами никнуть сходи

драбини диму тліють мов фітілі
геть забиває перетятий подих
терпімо це повернення в неділі

***

хай тліє вітер наче в давнім домі
криваві квіти березня з тобою
хай подих в повітрянім переломі
зав'язне птахом синім над рікою
і хай у цій відчуженій неділі
хай хтось махне з-за чорних шиб рукою
я не вернуся у її надії
...криваві крила тіні над труною

***

десь за зламами неба за зливами
де в пелюстки троянд гусне кров
наче янгол з подраними крилами
жду тебе ти повернешся знов

голуб ранений згасне над книгами
догорілими вздовж узбереж
тінь душі глевкуватими кригами
мокрим пір'ям мені упов'єш

і накриються обрії хвилями
небо хтось розіб'є наче скло
за зірницями ночі за зливами
попіл серця заплямить крило

***

буває в снах хтось спогади гаптує
і хтось чужий тиняє по землі
та іноді ще віриться: існуєш
щось рідне никне у пройдешнім дні
в секунди страху та в секунди болю
відповідаю запитаю глухим
цвітіння скверів інші ждуть з тобою
хтось інший зве мене отут чужим
буває кажу доля не бувала
повсюди миттю вічністю ніде
кажу комусь що ти не існувала
мов жду когось ніхто вже не прийде

***

такі гаї сьогодні розіп'яті
дощів крижами перегаром глиць
якщо відійдеш залиши в кімнаті
поламане затінення сердець
такі човни тепер мов тінь колісок
хрестам зірвали контури вітрил
душі тенета одягну у присок
хай ще болить відсутність твоїх крил
такі воскові обрії і далі
і дім без тебе попіл без вогню
запалю світоч на старім роялі
ранкове море донесе труну

Іван КОВАЧ

«ГОВІЄ НЕБО ЗНОВУ-ЗНОВУ,
СТАНДАРТНЕ І ТРЕМКЕ...»ДЕ ПРОКЛЬОН
І СХОЛОНЕНЕ СЕРЦЕ

В беззахиснім
прокльоні
жду тебе,
жду,
та не діжду.

Там, де прокльон,
там схолонене
серце, –
зціпеніле,
замерзле...

МОВ ВІДЦВІЛА
НАДІЯ

Мию руки
від скуки
у ріднім потоці,
де жива
гіркота,
мов відцвіла
надія...

ЧУЖ-КИНДЖАЛ –
У НІМОТУ

Я встромлю
в німоту,
в опівнічну-
довічну,
чуж-кинджал
не на мить,
а назавжди.
Щоб пізніш
усе більш
навкруги
біло-сміло
розростались
довічні сніги...

МАЙНУЛА ОСІНЬ

Майнула осінь...
Замерзли
сльози
ув очах, –
зима-зима,
азартна
і німа.

Говіє небо
знову-знову,
стандартне
і тремке,
вовік-вовік
п'янке...

ЧУЖІ ТОБІ,
ЧУЖІ МЕНІ

Незримі зорі
мчать
довкола,
немов у сні, –
чужі тобі,
чужі мені...

ЙДЕ СТУДІНЬ,
СТУДІНЬ

Щезає вись,
щезає низ
у грудень-
будень.
Як і колись,
холоне днесь, –
йде студінь,
студінь...

ДЕ ЧУЖИНА
НЕБЕЗІМЕННА

Твердь
рідної землі –
у книжній
безодні.
Де ізмарагди,
де чужина
й луна
небезіменна...

САМОСІЙНІ
СЛОВА

Бродять довкруг
самосійні слова.
Труба горбів моїх
гуде, коли в душі
розгублена зима
моя зелена
не знає скону...

З-ПІД ЛІВОГО
ТЕРНОВОГО РЕБРА

Вітчизно, де ти? –
в глибині неба,
де бродить
довкруг чужина,
де горби-герби
мої зелені, –
з-під лівого
тернового ребра...

В ДОРОЗІ ЛЕЛЕКИ

Дорога далека
в дорозі лелеки,
сумна, наче вічність.
Та маємо щастя,
що в спразі прекрасній
гуляє не мить,
а гуляє вино,
мов устояний віршик...

ШИНЕЛЬ НА ПЛЕЧАХ
НЕДОЛУГОГО НЕБА

Сивіє ранок,
обводить очима
довкругність,
відмикає простори
й повторює ще раз
машиально:
«Невже, це я?!».

ЗАТАМОВАНЕ НЕБО

Накинув шинель
на плечі
недолугого
неба,
немов на
задуману мачуху...
Не полудень, не голуб то,
а тьяне, свинцеве,
затамоване небо...

ТИ НЕ ЛЮБОВ, А ТЕМА

Ти схожа на вітер,
якого не бачиш.
Ти випадковість,
що там, десь за місяцем,
за його невидимим
обличчям.
Ти ляклива надія,
пригнічена дійсність.
Ти не любов, а тема...

Михайло МИХАЙЛЮК

ПЕРЕДНОВОРИЧНІ НОСТАЛЬГІ

КУДИ ГРЯДЕШ, КНИГО?

Хай пробачать мені ревні побожники, що смів цитувати слова, якими Апостол Петро, покидаючи Рим, в якому перші християни зазнали мученицької смерті, звернувся до Господа Ісуса Христа, що зійшов до нього з небес: «Куди грядеш, Боже?» Адже книги, які пишемо зараз ми, грішні, мають своє начало у священній книзі Людства – БІБЛІЇ, – з якої свідомо чи інтуїтивно письменники споконвіку черпають моральні приписи і принципи. Бо книги справжні, а не лиховісні, з прадавніх часів сіють світло правди і добра, сіють зерно краси і людяності.

Мислю я, мислять і побратими по перу, які плакають красне слово на теренах Румунії, що служать ним своїм землякам, їхньому душевному теплінню. Поява кожної книжки (поezії, прози) – це вікно, відкрите у світ навколишній, але й у світ духовний, отой наш інтимний універсум, який метаморфозує мислячу істоту-землянина у Людину з великої букви.

Нашу лепту у збагачення цього універсуму не можна визначити якимось мірилом. Але вона існує, бо на полицях – конкретних чи уявних – є сотні книг українських авторів з Румунії, результат творчої роботи і видавничої продукції за майже півстоліття.

Кожна книжка, яка вийшла з-під пера письменника, була святом не тільки для її автора, але й для читачів. Свідченням цього були зустрічі з ними, читачами, в українських селах Буковини, Мараморощини, Банату, і як би не дивно здавалося нині, ці зустрічі-свята відбувалися у задушливі часи комуністичного режиму і жорстокої цензури.

До грудневих подій 1989 року видавництво «Критеріон» випустило у світ понад 200 заголовків книг – поезії, прози, народної творчості та ін. Тоді ж стався найвищий якісний злет нашої літератури завдяки блискучій молодій плеяді поетів і прозаїків. Не треба бути містиком, аби припускати, що іноді саме несприятливі умови, як загадкову компенсацію і винагороду, виявляють істинні цінності.

На жаль, наче відплачуючи

борг за свій такий несподіваний розквіт, яким подивувала весь український світ, наша література зазнала найболючіших втрат саме тоді, коли настала справжня свобода творчості. Передчасно пішли з життя Степан Ткачук, Юрій Лукан, Іван Негрюк, Корнелій Регуш, Іван Шмуляк, Михайло Небиляк, Ілля Кожокар, Теофіль Ребошапка. Ще раніше покинули нас письменники старшого покоління – Орест Масикевич, Ірина Левинська, Богдан Ґедемін, Віра Дмитрівна та інші.

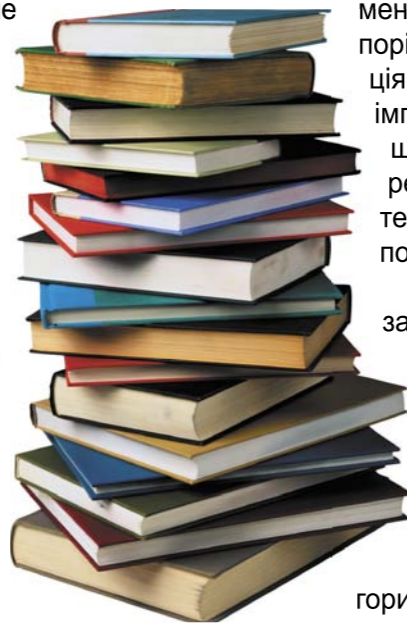
У провіді СУР-у не чув я жодного доброго слова про них, ні наміру вшанувати їх пам'ять, наприклад, поставити квіти до їхніх могил і схилити смиренно голову. А хто не шанує пам'яті мертвих, той не має пошани і до живих. Хіба ювілей (річниця народження) наших письменників хоч раз були урочисто відзначені СУР-ом?

А молодого покоління виявились одиниці, хоча і талановиті, як це довели в останні роки дуже обдарований прозаїк Михайло Трайста і вельми цікавий поет Микола Корнищан. Звісно, не змогли заповнити всю прогалину, чи відразу дорівнятися до таких майстрів, як Іван Ковач чи Микола Корсюк.

Та і читачів у нас зменшилось через натуральний відхід тих, що закінчили колишні українські ліцеї і педшколи, отже незрівнянно краще володіли українською мовою, ніж теперішні випускники шкіл, в яких українська мова викладається як предмет. Крім того, теперішня молодь менше прихильна до літератури у порівнянні з попередніми генераціями. Це не так докір, як констатація імперативів часу. Книга вибуває з щоденного духовного ужитку, перевага віддається, наприклад, Інтернету, а філологія втрачає свої позиції перед технічними науками.

А книжка – куди вона гряде? У загальнолюдському бутті вона стала товаром, комерційною продукцією, «розкішшою», якій люди віддають все менше часу.

А книжка наша, українська, яка її теперішня і майбутня доля? Чи наших письменників, оцих могіканів-ідеалістів? Категоричної відповіді на ці запитання ніхто

Михайло ТРАЙСТА

НАС ВСЕ Ж ТАКИ ЧИТАЮТЬ!..

дати не може. Пишуть книги, друкують їх, начебто «за інерцією», бо й атмосфера навколо них та їх творів інерційна, я сказав би навіть «толерантна», а не заохочуюча, в суті своїй підступна, хоча виглядає поблажливою. Мовляв, куди вас подіти, але не гадайте, що будемо панькатися з вами, як з писаним яйцем, бо всеодно ніхто вас не читає...

У планах сурівської культурної діяльності книжка не знаходить свого місця навіть і в найглухіших закутках. Організуються гучні фестивалі пісні і танців, та ніколи не буває так, щоби до їхньої програми включалося і представлення літературних новинок. Як правило, на ці культурні дійства письменників не запрошують. Більшість українських учнів ніколи не бачили живого письменника, чий твори зустрічаються у підручниках. А книжку не досить написати, її ще треба популяризувати серед молоді, насамперед шкільної, аби прищепити їй любов до писаного рідного слова. Роблять це деякі вчителі рідної мови, але їхніх зусиль замало.

Не всюди піклуються тим, аби твори наших письменників стояли на видному місці у шкільних бібліотеках, у бібліотеках сурівських домівок. А хіба в сурівських осідках часто є ініціатива представити й обговорити якусь книжку поезії чи прози?

Чому дивуватися, коли навіть у центральному СУР-і в Бухаресті за понад двадцять років існування організації не «вдалося» впорядкувати бібліотеку, в якій би книжки наших авторів займали окремі полиці. Усе чомусь відкладається «на завтра».

Симптоматичним є і той факт, що після останнього з'їзду комісія з питань книговидання була понижена до підкомісії. А як працювати комісії, коли троє її членів живуть у трьох кінцях країни: Клужі, Бухаресті, Банаті?

Офіційно пишаємось нашими книгами на різних виставках, включно в столиці України, а неофіційно наче підриваємо коріння найцінніших здобутків української громади, а саме літератури.

То куди грядеш, книго? Духовний поступ людства довів, що писане слово не пропадає, його можна тимчасово заслонити і відсторонити від прямої дороги, але не кинути в небуття. Бо на якомусь етапі цього поступу саме життя відсіє здорове зерно від половини, на місце чиновників від культури прийдуть люди широкого кругозору, які відведуть книжку належне місце.

До людей гряде книжка, всупереч духовним карликам, людяним і людиськам...

«Ніхто вас не читає!..» – гіркі слова і несправедливі... гіркіші від полину, падають в серця, мов камінь той важкий, і тиснуть душу до болю, до сліз... «Навіщо і для кого пишеш ти?.. – кричить душа... – Покинь перо!.. Іди будуй, муруй, рубай, вали... мов персонаж із Чехової «Чайки» Тригонін спокою не знаходиш, бо день і ніч слово до слова єднаєш, і для кого?.. Коли: «Ніхто вас не читає!..» Забудь про все, іди гуляй, радій!..».

«Та це ж брехня!.. Велика, бридка брехня!» – пробую перекинути душу і підходжу до бібліотеки, звідки на мене посміхаються, оком моргають «Український вимір», «Незборима нація», «Дніпро», «До світла», «Буковинський журнал» – видатні літературні журнали України, в яких надруковано наші твори. Перегортаю колекцію «Нашого голосу» і читаю рецензії на наші книги відомих критиків і літературознавців України. Перечитую сотні рецензій, відгуків, подяк за наші твори на літературних сайтах «Гоголівська Академія», «Анумо знову віршувати!», «Українська онлайн-спільнота», дивлюсь на грамоти, отримані впродовж своєї літературної діяльності (сурівської жодної немає поміж ними), а тут ще й лист з України:

«Шановний пане Михайле!

У грудні 2009 року мені пощастило на запрошення української редакції Всесвітньої Служби Радіо Румунії побувати в Сучавському повіті.

25 грудня голова тамтешнього відділення СУР поважний Іван Боднар подарував кілька книжечок, серед яких була й Ваша «Не вір очам своїм». Зізнаюся чесно, давненько так не сміявся, як читаючи гумористичні оповідання й сміховинки з цієї збірки. Бо в нас гумор нині іншого гатунку, здебільшого нижче поясу або геть заполітизований. Тому вдвічі було приємно дізнатися, що в Румунії є така якісна гумористична література. До речі, «Робочий день Яреми Копити» ми передрукували у нашій районній газеті «Вісник». Судячи з відгуків читачів, гумореска їм припала до душі.

*З найщирішими побажаннями успіхів,
Олександр Козленко,*

в.о. головного редактора газети «Вісник».

«Нас все ж таки читають!..» – радісно вигукую, і знову за перо...

Іван РЕБОШАПКА

22 ГРУДНЯ – ДЕНЬ ПОКРОВИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОГО І РУМУНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ

До 415 роковин народження Святого Петра Могили

Видатний гуманіст Петро Могила – це неординарна особистість першої половини XVII ст., яка протягом кількох десятиліть згуртувала довкола себе носіїв духовних цінностей, об'єднуючи їхні зусилля з метою спрямування їх у ті напрями, де вплив кожного з них міг виявлятися найплотворніше.

Особливо великі заслуги Петра Могили – славнозвісного теолога, просвітителя, блискучого організатора, реформатора і насамперед ініціатора національного культурного оновлення України. Завдяки цьому, 12 грудня 1996 р. в Києві було урочисто проголошено канонізацію Петра Могили як святого Православної Церкви.

Великі заслуги Петра Могили і в національному відродженні своєї рідної батьківщини. Саме тому 1997 р. Святий Синод Румунської Православної Церкви визнав канонізацію святого Митрополита Петра Могили Українською Православною Церквою і увів його у календар святкування 22 грудня. Урочисте проголошення його канонізації Румунською Церквою відбулося у місті Ясси 13 жовтня 2002 року.

Наукову, культурну та релігійну діяльність Петро Могила розгорнув не лише на користь українського та румунського народів, а й на користь всього європейського православного світу, намагаючись подолати багатовікову роз'єднаність християнських церков, для чого він заініціював і організував підготовку і видання фундаментальних для православного світу книг – *Катехізису, Требника, Службника* і інших, які й по цей час не втратили своє велике церковне і загальнокультурне значення.

Саме тому генеральна конференція ЮНЕСКО своїм рішенням 28-ї сесії (Париж, 1995) постановила відзначити 1996 року 400-річний ювілей цього діяча на міжнародному плані. Таким чином, 5 листопада 1996 року в Штабквартирі ЮНЕСКО в Парижі представники України, Франції, Канади, Ірландії, Німеччини та інших країн виступили з доповідями про багатющу діяльність Петра Могили.

Небезпідставно у березні 1996 р. у Києві проведено також міжнародну наукову конференцію «Петро Могила і сучасність».

Стараннями кафедри слов'янських мов та літератур, зокрема українського відділення Бухарестського університету і Асоціації славистів Румунії 20 листопада того ж року (1996) відбувся міжнародний симпозіум «Simpozionul omagial consacrat împlinirii a 400 de ani de la nașterea lui Petru Movilă», в якому взяли участь румунські науковці й університетські викладачі, а також тодішній завідувач кафедри загального мовознавства і румуністики Київського національного університету ім. Т.Шевченка професор доктор Станіслав Семчинський, голова Спільноти письменників Республіки Молдова академік Михайл Чімпой, почесний член Румунської академії наук, професор доктор Чернівецького національного університету Грігоре Бостан, науковий співробітник Інституту філософії Кишинєва доктор наук Георге Бобина. Цікаво виступив на цьому симпозіумі тодішній Надзвичайний і Повноважний Посол України в

Румунії Олександр Чалий, який, між іншим, у своєму *Слові* відзначив, що «діяльність видатного діяча науки, культури і православ'я Митрополита Київського, Галицького і всієї Русі Петра Могили гідна поваги, а наслідки її мають велике значення для України, Румунії, Республіки Молдова і всього православного світу (...). Постає Петро Могили справедливо визначається усіма країнами значною для розвитку європейської культури і в першу чергу української і румунської (...) Син румунського народу, він знайшов в Україні нову Батьківщину і зробив для неї дуже багато. Наш народ пишається ним і справедливо вважає його своїм сином».

Як відзначав Надзвичайний і Повноважний Посол України в Румунії Антон Бутейко у своїй промові, виголошеній з нагоди урочистого проголошення канонізації Святого Митрополита Петра Могили Румунською Церквою у Яссах 13 жовтня 2002 року, спір про те, кому має належати і хто кому мусить бути вдячним за таку видатну особистість, «на щастя, ніколи не виходив за рамки академічності». Насправді же, заявляв він, «всі ми мусимо бути взаємно вдячні». Україна – Румунії за те, що народила таку талановиту людину, Румунія і Україна – Польщі за надану Петру Могилі можливість отримати блискучу європейську освіту, Румунія, Польща і вся Європа – Україні за те, «що саме на її благодатному ґрунті розквітнув геній Петра Могили».

Четвертий із шести синів почергового господаря Молдови і Волощини Симіона Могили Петро Могила прибув на Україну в період великого прагнення її народу до свободи і став одним з його провідників і просвітителів. На Україні він був добре відомим. Коли у вересні 1627 р. його було обрано архимандритом відомої на той час Києво-Печерської лаври, у писаних матеріалах Житомирського сейму, на якому відбулося його обрання, відзначалося, що «все духовенство обрало архимандритом Києво-Печерської лаври знаменитого Петра Могили, сина воеводи Молдавського князівства, духовне обличчя, яке користується загальним визнанням». Така висока оцінка викликає повне довір'я, оскільки була висловлена палким противником Петра Могили Мелетієм Смотрицьким, автором відомої граматики, за якою вивчалася слов'янська мова і в румунських

князівствах Молдови і Волощині, а згодом на її основі склалися перші румунські граматики. В обранні Петра Могили архимандритом Києво-Печерської лаври, можливо, вагому роль відіграла релігійна традиція сім'ї Могили, яка дала Молдові одного з її митрополитів, а саме Георгія, ім'я якого пов'язане з багатьма храмами та монастирями. Слід також відмітити, що обставини, внутрішні та зовнішні причини його обрання архимандритом треба шукати і в складному контексті взаємопереплітання тодішніх соціальних, політичних та релігійних аспектів. До сприятливих його обранню на цей сан зовнішніх факторів слід зачислити величезний на нього вплив київського митрополита Йова Борецького, під духовним і покровительським впливом якого молодий Петро Могила знаходився немало часу. Можна також зачислити до цього і незаперечно власне достоїнство – солідну культуру, а також престиж країни, вихідцем якої він був, традиції, зв'язані з ім'ям, яке він носив – рід Могили зумів створити справжню династію, вивести на трон Молдови і, випадково, Волощини кількох воевод: Єремію і його синів Константина, Александру Симеона і синів останнього – Гавриїла та Мойсе.

Обранням молодого Петра Могили архимандритом Києво-Печерської лаври на релігійній арені України появилася неординарна особистість, появилася людина, яка вражала усіх різносторонністю і глибиною знань.

Культурну діяльність Петра Могили-вагомого зачинателя і натхненника важко охопити короткою, лапідарною оцінкою. Все ж таки варто відзначити, наскільки постійні творчі горіння випробовували його у праці над книжкою. На його думку, процес народження книги, її друкування, розповсюдження і наполегливе вивчення – це шлях розквіту системи цінностей, якою він намагався пробудити співвітчизників із своєрідного летаргійного сну і наблизити до цінностей, пропонованих тогочасною європейською культурою. «Я дав вам, – писав він у передмові до «Антологіону», – і до самої смерті не перестану давати книги і вчителів». Злонамірні обвинувачували його у надмірній строгості, але йому потрібно було нових людей.

(Продовження на 24-ій стор.)

22 ГРУДНЯ – ДЕНЬ ПОКРОВИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОГО І РУМУНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ

(Продовження з 23-ої стор.)

І Могила найшов їх. До типографії Лаври приїхали працювати типограф Танасій Земка, Павло Беринда, як здається, румун за походженням, засновник української лексикографії, з діяльністю якого пов'язані початки румунської лексикографії.

Великі заслуги Петра Могили у розвитку українського шкільництва. При монастирі Печерської лаври існувала школа, заснована його попередником Єлисеєм Плетенецьким, яка ніяк не могла суперничати з колегами монахів-єзуїтів, оскільки в ній не викладалася латинська мова як невід'ємна приналежність культурної людини. Консервативним колам тодішнього пануючого православного прошарку не те, що латинська мова, а то і риторика та діалектика здавалися статотатством, кроком на путі до ересі, що не влаштовувало Петра Могили не лише як людину культури, відкрити до всіх нових тогочасних віянь, але і як духовну особу, переконану в тому, що занепад православ'я – це результат низького рівня освіти. Вихід з цього становища він вбачає в установі колегій, православних по духові і науковим рівнем не нижчих від польських чи західноєвропейських. Тому-то школу Печерської лаври він перетворює на заклад вищого рангу, у школу виховання молоді «у дусі віри, добрих звичаїв і ліберальних мистецтв(...) на користь і благоденство православного народу», що було рівнозначним справжній революції – у новій колегії почали викладатися філософія, риторика, поетика. Ставши митрополитом Києва, Петро Могила об'єднав школу Лаври з київською міською братською школою, заснувавши 1632 р. славнозвісну Києво-Могилянську Колегію, яку пізніше (1646) перетворив на заклад вищого типу – Києво-Могилянську Академію, яка до заснування в Україні університетів була єдиним найвидатнішим вищим учбовим закладом для всієї цієї зони Європи і в якій навчалось багато молоді з Росії, з балканських країн тощо. Як митрополит, Петро Могила звернув увагу на

зруйновані святині Києва, і його волею і коштом повстали з руїн такі знамениті пам'ятники Київської Русі, як Десятинна церква, Софія Київська, храми Спаса і Михайлівський. Усе досі сказане і неперелічені тут заслуги Петра Могили перед Україною вповні оправдують називати відповідний період духовного піднесення в українській історії «могилянською добою».

Перебуваючи майже все своє життя поза межами рідної батьківщини, Петро Могила ніяк не забував про неї. Навпаки, він підтримував родинні, церковні і культурні зв'язки з румунськими князівствами Молдовою та Волощиною, ішов назустріч їхньому культурному піднесенню – засуванням шкіл, даруванням друкарень монастирям, допомогою у виданні їхніх перших книг, направленням, на просьбу молдавських та волоських господарів, українських професорів та друкарів з Києва. Коли, наприклад, волоський господар Матей Басараб 1635 року направив посланців до Києва з метою купити друкарню, Петро Могила подарував їм друкарню з усім устаткуванням, виславши і свого друкаря Тимофія Вербицького та кількох помічників. Через два роки він послав іншу друкарню, яка функціонувала у монастирі Говора. В 1641 р. вислав друкарню господареві Молдови Васіле Лупу.

Значною виявилась допомога Петра Могили у розвитку румунського шкільництва, особливо у діяльності заснованої 1640 року в Яссах колегії при храмі «Трьох святителів», до якої він направив українських професорів на чолі з поетом, викладачем латині і поетики Софронієм Почаським, який став першим ректором цієї учбової установи.

У значній мірі уплинув Київ «могилянської доби» на румунську церкву, як це відзначено в редакційній Патріархом Юстиніаном «Історії румунської церкви» (1958): «Від світильника культури, запаленого в Києві, дістали й ми світло, яке світитиме згодом немеркнучим промінням і в наших сусідніх православних народів».

Анка ШТЮБІАНУ

ЗИМОВІ ЗВИЧАЇ – СПІЛЬНИЙ СКАРБ БУКОВИНЦІВ

Буковина – край букових лісів – відома гарною природою, різноманітністю, мирним проживанням і гостинністю своїх мешканців.

Із точки зору дослідників, Буковина ще за часів австрійського уряду дає добрий приклад міжетнічного співжиття. Протягом років на Буковині проживали 11 меншин, які належали до 9 віросповідувань.

На думку відомого німецького історика Емануела Туркзінськія, експерта у буковинських справах, у цій стороні існувала ідеологічна згода, яка ґрунтувалася на тому, що жителі Буковини разом працювали для розвитку і процвітання провінції, а також зберігали свої духовні скарби – рідну мову, рідну віру, традиції та звичаї.

Перлинами букового краю є традиції та звичаї різних меншин, які передаються з покоління в покоління з любов'ю і пошаною до рідного; у них живе душа народу, краса рідної мови, культурне багатство власного роду, рідної сторони.

Зимові звичаї найрізноманітніші та найбагатші. Вони прикрашають нам життя, радують душу і серце.

На свята з повною силою відзиваються в душі людини давні звичаї батьків, дідусів і прадідів; згадується давнє минуле й переживається заново.

Народившись в українській сім'ї, ще з дитинства я відчула чарівну красу зимових свят у рідному селі, а оскільки Негостина знаходиться у сусідстві з румунськими селами (Падурени і Рудешти), мені цікаво було дізнатися про подібність та відмінність минулих і сучасних зимових звичаїв і традицій українських та румунських сіл.

***

Перше свято **Різдво Христове** – це одне з найвеличніших свят і, мабуть, найбагатше народними обрядами і традиціями. Християни, незалежно від національності, зустрічають Різдво ялинкою, святою вечерю, колядами і вінчуванням, поманою, яка подається за душу померлих рідних.

Свята вечеря складається із таких пісних страв: калач, варена пшениця (кутя), вар, галушки (голубці), біб, гриби, риба. В селі Рудешти, окрім цих страв, ще ставлять на стіл пірижки.

Вітаючи християн із Різдвом Христовим, батько

благословляє Святу вечерю, приготовлену кмітливими господарями.

На Святий Вечір вся родина має бути вдома, в жодному разі не треба сваритися, навіть з давніми ворогами бажано помириться. Коли темрява огортає землю, сім'я сідає коло стола, г'азда запалює свічку і всі моляться, промовляючи молитву „Отче наш” за себе, за рідних, які не прибули на вечерю, та за померлих.

Існує ще такий звичай на південній Буковині: на Святий вечір члени родини, сусіди, знайомі відвідують один одного і несуть „поману” за душі померлих родичів. Помана, яка подається в Негостині, складається із калача і „кіски” (калач подовгастої форми), тарілочки, свічки, фруктів, солодощів та подарунка (якщо подається помана дітям). В Падуренах та Рудештах помана – це невеличкий калач, свічка, тарілочка, фрукти та солодощі. Колись добавляли до помани і потрішки страв із Святої вечері. У наші дні тільки деякі господині дотримуються цього звичаю.

Різдво – це таке свято, коли нікого не забувають, кожна людина має відчувати радість народження Божого Сина. А підсилюють радість Різдва колядки.

На Буковині існує таке повір'я, що тоді, коли не буде лунати коляда в оселях, то нечиста сила запанує в цій краї.

Колядування – це давній звичай зимових (переважно Різдвяних) обходів із виконанням величально-поздоровчих пісень (колядок) і речитативних формул (вінчувань). Група чоловіків, неодруженої молоді, дітей заходить на подвір'я кожної хати, славить господарів, бажає їм здоров'я, щастя, щедрого врожаю, достатку, за що отримує певну винагороду.

Дитяче колядування має спрощену форму – в основному, це прохання винагородити. По заході сонця, на Святий вечір, у вищезазначених селах, починають ходити від хати до хати малі колядники.

У різних місцевостях колядування має свої відмінності. У Негостині діти, окрім колядок на Святий Вечір, ходять із сценетою на релігійну тему, „Іроди”. Тут дотримується також давній звичай колядувати дівчатам; цього вечора парубки, разом із музикантами, ходять колядувати дівчатам, своїм подругам. Специфічна колядка дівчатам на Різдво, це – „Гей, у вині”.

(Продовження на 26-ій стор.)

ЗИМОВІ ЗВИЧАЇ – СПІЛЬНИЙ СКАРБ БУКОВИНЦІВ

(Продовження з 25-ої стор.)

В українських селах лунають колядки всю ніч і продовжується на перший і другий день Різдва. Кажуть старші люди, що гріх спати, хто спить на Святий вечір, той проспить царство небесне, бо цього вечора відкриваються небеса і люди вечеряють разом із Богом.

У румунських селах на Святий вечір ходять колядувати тільки діти. Дорослі на Різдво відвідують свою родину із вінчуваннями та колядами.

Щодо колядування відмінність між селами полягає в різноманітності українських колядок, переважно світських сюжетів. Кожному членові сім'ї присвячена колядка (дівчині, парубкові, господині, господареві, вдівцеві т.і.).

Деяку різницю також ще можна побачити у складі рядової коляди, це група колядників, яка колядує на церкву. В Негостині вона складається із старших, молодших чоловіків і жінок, які колядують першого вечора на Різдво, а в румунських селах обов'язково із чоловіків, і колядується на Святий вечір.

Колись побували ще такі народні звичаї: в Негостині напередодні Різдва приносили до хати дрібненького сіна і розстелювали під білу скатертину на стіл. При цьому той, що ніс сіно, промовляв знадвору під вікном: „Кувок, кувок, сто курок, один кугутец, та й то без яєць, побіг куда побіг, додому нестися убіг!“ Це для того, щоб кури неслися, а ковочки сиділи і курята виводили.

Коли ставили святу вечерю, одну ложку куті виносили горобцям, щоб літом не робили шкоди на полі.

У Падуренах ставили на крісло зерно і запрошували священика, коли відвідував із образом, сісти та посидіти біля столу, щоб до дівчат приходили сватати. Також, сідаючи коло столу, всі члени сім'ї куштували страв Святої вечері, імітуючи курчат, щоб у господарстві квочки виводили якнайбільше курчат.

Завжди перед Новим Роком у цих селах парубки вибирали з-поміж себе найдібнішого за березу (провідника) і двірника або калфу (заступника провідника). Їх завданням було замовляти музику й зібрати в парубків гроші для неї, провадити колядою, розводити танець, залагоджувати парубоцькі спори і „заказати танець“ тим дівчатам, що провинилися, будь то поганою поведінкою або іншими негідними вчинками. Також вибирали дівчат на танець, тих, які вже починали „дівочити“. Танець затверджував, що

названа дівчина вже входить до дівок.

У селі Рудештах на Святий Вечір після 12 години відбувався бал, на який ішли хлопці, дівчата (у супроводі мам), молоді пари.

Друге свято – **Святого Василя**, покровителя землеробства, яке співпадає із **Новим Роком**. Ось чому вдосвіта засівають збіжжям українські та румунські оселі. Здебільшого робили це підлітки. Тепер діти, (традиційно засівають тільки хлопчики, а дівчата лише щедрують), ходять від хати до хати, символічно засіваючи пшеницею, і бажають господарям щастя, здоров'я, доброго урожаю. Побажання колядників: «Сійся, родися / Жито, пшениця, / Всяка пашниця, / Лен по коліна, / Сорочка до землі, / Щоби на Новий Рік, на Василя / Вас головка не боліла».

На відміну від Різдва і Водохрестя, свято Василя не мало важливого значення в релігійному календарі, тому в його обрядовості майже не помітно церковних мотивів. Побутували гейкання, щедрування, засівання. Це свято має більшу популярність в румунських селах.

У порівнянні з Негостиною, де діти ходять гейкати, хлопчики ходять із «козою», у румунських селах на Новий Рік виконуються різні ігри з масками: Ведмідь, Коники, Весілля, Коза та ін.; парубки ходять гейкати до дівчат, старші до знайомих, друзів, родини.

У Негостині давно ходили й старші люди з Меланкою, Бугаєм, Дідом та Циганами; підлітки – хлопчики і дівчатка – чінчикати, але тепер вже забулися такі звичаї.

Щодо святкового столу: наприклад, у селі Падурени обов'язково ставиться на стіл калач, різні фрукти – горіхи, яблука і пляшка вина. Це символізує вдячність за добрий урожай та надію на багатий урожай в Новому Році.

Також є дуже відоме повір'я, що вночі під Новий Рік худоба розмовляє між собою, тому її тоді доглядають якнайкраще, щоб не нарікала на господаря за зле утримання. Не треба підслуховувати розмову худоби, хто робить це – зараз умирає.

Напередодні Нового Року відбуваються різні магічні ритуали. Наприклад, у селі Рудешти господар підходить з сокирою до дерева, звертаючись до нього: «Як уродиш – не зрубаю, як не вродиш – зрубаю» – і тричі легенько торкається сокирою стовбура. Наслідком цих дій має бути рясний урожай фруктів.

Господині стараються впізнати погоду за допомогою

різних домашніх речей. Вони ставлять у серцевину цибулі цукру і кладуть на край печі. Якщо цукор стопиться, то буде дощовий рік, якщо ні, то буде суша. Пелюстки цибулі поділяються на дванадцять, кожна із них означаючи місяць року; на них кладуть однаковою мірою солі; якщо сіль стопиться буде дощовий місяць, якщо ні, то буде сухий. Також, кладуть вугілля край печі, якщо згорить – буде зима легка, якщо ні – буде важка.

У румунських селах святкування Нового Року відзначається різноманітністю театральних п'єс, майстерністю костюмів і масок.

Водохрестя чи **Йордан** – третє і завершальне велике свято. З ним пов'язане хрещення у Йордані Христа. У Негостині Свято Водохрестя зустрічають також колядами, Святою вечерєю і поманою. Колядники виконують специфічні коляди, як „Йордан воду розливає“, „Ой шуми, зелений луже“. На Йордан у церкві відбувається освячення води. Кожна сім'я бере у свою посудину свяченої води. Люди вважають освячену на Водохрестя воду своєрідним спасінням од багатьох недуг; нею святять будівлі, тварин, збіжжя та ін. Взагалі, вода очищує тіло, а свячена вода очищує душу.

Вранці, після освячення води, господарі повертаються додому із засвіченою великою свічкою, названою „трійцею“ (вона прикрашена до половини васильчиком та вишитим рушником). Голосно гукають: „Кірилейса!“ (на грецькій мові це означає „Господи, помилуй!“). Цим окликом лякають злих духів, що зі страху ховаються в усі дірки в хаті. Давно господарі затикали качанами дірки в лавицях, вироблених для „кожівок“, і ліпили малі хрестики з чистого воску на чотирьох стінах хати і худобі на роги, щоб охороняти від злих духів.

Трійцею закурювали хрести, вирізані в сволоках, і підкурювали боягузів, пришмалюючи їм волосся коло вух. Весною, як уперше виходили в поле, кропили водою і васильчиком плуг і коней, а також овець, яких давали до стини. А ще солону, на якій стояв священик під час освячення води, господарі давали маржині, щоб була здорова та множилася.

Другого дня по Водохресту трійцю несли до церкви, де залишалася аж до Стрітєння. Під час року трійцю запалювали вночі або вдень, коли блискало і сильно гриміло.

Після Водохрестя слідує Свято Івана; у церкві відбувається Служба Божа. Люди, які носять ім'я святого, приймають вінчування колядників. У

негостинських хатах на Святого Івана лунає українська коляда та пісня. Родина зустрічається та проводить разом останні моменти чудових зимових свят.

У румунських селах на Йордан приготується Свята вечеря, подається помана, священик освячує маєтки господарів, але не колядують.

Різноманітність звичаїв та обрядів у буковинських селах прикрашає цей мальовничий край. Жителі Буковини, проживаючи у злагоді й мирі, радуються ними, свято зберігають їх, забезпечуючи тим самим вічність власного роду.

Багаті звичаї Різдвяних свят і Водохрестя українського села переплітаються із різними звичаями Нового Року румунського села. Вони підсилюють чудовий калейдоскоп зимових свят на цій благословенній землі.

Буковинські села – неначе квіти в квітнику. Кожна має свій окремий чудовий колір і запах. А всі вони разом – прекрасний букет.

Можна запримітити, що давні народні звичаї підкреслюють важливу роль природи у житті селянина. Колишній селянин сильно дбав про землю, урожай, худобу; різними обрядовими способами бажав уплинути на природу, аби забезпечити добробут родини.

Модернізм теперішніх часів зменшує силу і красу народних звичаїв.

Обряди і звичаї – це скарбниця, яку треба зберігати і не дозволити, щоб вона зникла. Молоде покоління треба виховувати в душі любові та пошани до народних традицій так, як це робили наші батьки, дідуся, прадіди... Краса і сила рідних звичаїв зв'язує минуле із майбуттєм роду. Нам треба робити все для того, щоб „не обірвалася золота нитка, яка веде з давнини в наші дні“ (О. Мушкетик).

Михайло ТРАЙСТА

МІЖ КОХАННЯМ І СМЕРТЮ МІЖ КОХАННЯМ І СМЕРТЮ

«В НЕДІЛЮ ВРАНЦІ, ПРИ РОСІ...»

*«Запізно? Хто сказав – запізно
ненависть, мов дитя плекати?
Є час родитись і зловісно
щойчас вмирати-воскресати...»*

Іван КОВАЧ

– Прийшли, Слава Богу!.. Прийшли... і коні, і Гриць прийшов... Повернулися в неділю вранці при росі... Я казала всім, що повернуться, та хотіли вірити?... Тепер хай видять, що я не брехала!.. Бо прийшли-повернулися!.. Прийшли... і коні, і Гриць прийшов... зупинились у Дувидовій корчмі, та іду за ними, бо їх ховає Дувид, хоче коней затаїти... Але я не дам, бо знаю, що прийшли... В неділю вранці, при росі...

*«Мене мамка породила,
забула купати,
та хоть рости, хоть не рости,
будеш бідувати...»*

– Йде Одотя Бережнякова, Одотя йде!..
– Знову до Дувидової корчми...
– Бідна мати!..
– Що собі думаєте, таке горе пережити?..
– Не витримала бідолаха...

*«Коли щастя ся ділило,
твердо ми ся спало,
всім дали по відрові,
мені не зостало...»*

– Співає бідна...
– Тужить, ой тужить...
– Казав лікар Олексів, що може, може...
– Божа воля!..

*«Чого єс ня, рідна мамко,
Тоді не скорняла,*

*коли ся щастя ділило
аби-м го й я мала?...»*

– Знову буде гвалт у Дувида...
– Треба б за Олексом...
– Ану, малі, біжіть до вуйка Бережняка!..

***

– Григорію!.. Грицьку мамин!.. Ходи додому, дитино!..

– О Господи!.. Нема тут твого Григорія, жоно божа!.. Нема!.. Скажіть їй, люди добрі, християни чесні, скажіть їй, бо знову почне кидати камінням.

– Та що їй сказати, Дувиде, хіба вона розуміє?.. Сам бачиш, що не при розумі!..

– Заховав тебе юпетник!.. Хоче коней затаїти... Я знаю, що ти повернувся, Гриць... ще в неділю вранці, при росі!.. Пусти ми дитину додому, песиголовце, бо тобі!.. – схилилася за каменем.

– Люди!.. Не дайте, люди, бо знову... Жандарі!.. Де жандарі?!.. Я вже не можу більше терпіти!.. Здурію!..

– Пусти Гриця додому, бо ти хату запалю!.. Згориш, як... Коней захотів, га?.. Дам я тобі темних коней!..

– Чули?.. Хату запалить!.. Ой, Господи!.. Рифко, біжи за жандарями!.. Біжи, бо згоримо!..

– Осядься, Дувиде!.. Ади, йде Олекса за нею.

***

– Одо!.. Ходи скоро додому, Одо!.. Гриць прийшов!..

– Га?!..

– Гриць повернувся, кажуть!.. Ходи!..

– Гриць, кажеж, повернувся?..

– Так, повернувся!..

– З кіньми, Оле'?

– З кіньми, з кіньми... ходи скоренько!..

– Ха-ха-ха!.. Та я знала!.. Хіба я не говорила, що повернуться?.. Та хотіли вірити?.. Ха-ха-ха!.. Хай видять!.. Бо я казала, що повернуться в неділю вранці при росі...

НЕСПОДІВАНА ЗУСТРІЧ

*«... і так недостатньо всього
для нас
на нашій – не нашій! –
непрямій лінії горизонту...»*

Павло РОМАНЮК

Зустрілись раптово, несподівано... В Ямі Накладоватій, в рипах над самим дзвором. Олекса повертався з лазів самітній і сумний, – піднімався поволі, раз у раз підпираючись на сокиру, а Іван сидів на великому камені, тримаючи сокиру на колінах, байдужий, як вечір розіп'ятий над горбами Верхнянки. Мов сумні чорні птахи, вдаряючись крилом об крило, зустрілись поглядами... не помстливими, не злопам'ятними, не лихими, але й не байдужими... Навіть не здивувались один іншому, хіба що кожен з них стиснув міцніше топорище... та це лиш так, на будь-який випадок...

«Чорт би забрав!.. Дивись, як то все пішло на ніщо!.. Хіба це життя для Івана?.. Працював та змагався в молоді роки, щоб на старість покинути хату і ховатися лісами та гущами, як хижий звір, а до того ще й Анна повісилася... Йой, не легко йому на душі, не легко, бо любив її, сильно любив!.. «Дивися, Оле', бо не вийде добре!.. Життя не маю через твого сина!..», казав мені тоді, ще перед Великоднем, а я?.. Не зміг я відвернути лихо, йой як не зміг... А тепер дивись на нього: брудний, неголений, дрантивий та голодний, ляшує, як той звір хижий. Чорт би забрав таке життя...»

«Постарівся Олекса, за кілька місяців постарівся... йой, як постарівся!.. Зморшка на зморшці, і зігнуло його трохи... Та хіба я цього хотів?.. Хіба не казав я йому: «Дивися, Оле', бо не вийде добре!..» Казав, йой казав!.. І що було мені робити?.. Життя не мав через його сина... А тепер, Господи, нам прости! Бо вони з Анною вже на тім світі, а нам з Олексом ще доведеться каратися на цім... Ади і коні продав, кажуть, що й Одотя вийшла з розуму... Та хіба я цього хотів?.. Хіба не казав я йому?.. Казав! «Дивися, Оле', бо не вийде добре!..» А він: «Поговорю, Іва', із ним, поговорю!..», та хіба я цього хотів?..»

– Слава Ісусу Христу, Іва'!

– Слава навіки, Богу святому, Оле'!

А далі?.. Одне мовчання. Довге тривожне мовчання...

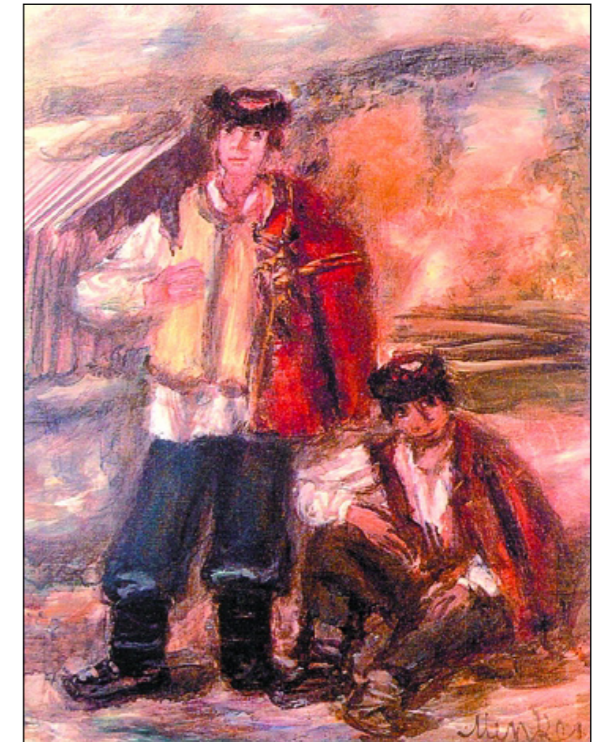
Олекса присів біля нього на камені і витяг з-за ременя, кресало, люльку та свинячий міхур, наповнений лютим тютюном, набив люльку, викресав вогню і подав йому. Курили мовчки, по черзі, наче два нерозлучні цімбори...

– Не зміг я, Іва', не зміг!..

– Га?!..

– Казав йому, та пусто!..

– І я казав їй, та...

Два гуцули. Зигмунд Менкес, 1928.

– Вже там вони, – на суді Господнім, Іва'!..

– Хай Господь їм простить!

– Хай простить їм!..

– І нам теж, Оле'!

– І нам, Іва'!..

– Прости і ти мене, Оле'!

– Хай Бог тебе простить, Іва'!.. І ти мене прости!

– Хай Бог тебе простить, Оле'!

Далі курили мовчки. Олекса знову набив люльку, і знову курили... Мовчали і курили... У вечірньому смерку подобали на дві кам'яні статуї. Далі Олекса підвівся і простяг йому руку:

– Оставайся з Богом, Іва'!..

– Йди здоровий, Оле'!

Після кількох кроків зупинився і промовив до Івана:

– Спустися завтра вечір до Бабичарської криниці, я тобі повішу на ліску торбу з харчами, горівкою та якийсь одяг, бо ади...

Марія ЧУБІКА

В ДЕНЬ АНДРІЯ

(Лужанські звичаї і повір'я)

Апостоле первозваний і брате первоверховного, Андрію, владиці всього молися, щоб послав спокій всьому світові й душам нашим велику ласку.

(Тропар)

Св. Андрій є шанованим апостолом нашого народу, бо уважається основоположником Української Православної Церкви (Рішення Київського Церковного Собору 1621 року). Незважаючи на це, із його святкуванням пов'язано дуже багато звичаїв і повір'їв (як, наприклад, угадування майбутнього нареченого, ворожіння), які мають дохристиянське коріння.

Такі звичаї урізноманітнювали монотонне тогочасне сільське життя молоді.

Тож далі буде мова про гадання і ворожіння у моєму рідному селі Луг над Тисою.

Гадання чи, як кажуть у нас, угадування, – це один із звичаїв, який проводився так:

а) Ще зранку дівчата домовлялися, до кого підуть ліпити галушки. Вечором збиралися 3-5 добрих подруг і йшли тайком до тої, в якій мали ліпити і варити галушки. Галушки робили із білої муки (пшеничної), замішували водою, а всередину клали кусочки солонини, бринзі, щоб галушки пахли.

Галушки повинні були бути різної форми: круглі, квадратні або із різними позначками, щоб їх можна легко розрізнити.

Поки галушки варилися, дівчата пряли, вишивали і співали різні коломийки, здебільшого про хлопців:

*«Сидить Василь коло ясиль,
Коровки годусь.
Дай му, Боже, здоровлічко,
Як файно цюлює»;*

або:

*«Ой Андрію, ти, Андрію,
Неси майорану,
У осени за тя пуйду,
Лиш попроси маму» та інші.*

Коли вже галушки були зварені, посипали їх смаженим салом, ставили на підлогу і до кімнати пускали 1-2 голодних котів, яких тримали десь зачиненими від ранку.

Голодні коті починали їсти галушки, а дівчата приказували:

*Андрію, Андрію,
Колопні сію,
Гатьми волочу,
Уддатися хочу.*

Чию галушку коті з'їдали першою, та дівчина першою вийде заміж, а чию минали – та ще буде сидіти у дівках.

б) Ніч на Андрія холодна і темна-темна. Дівчата повинні були йти опівночі в огорожений сад, щоб «язати куля».

Вони числили колики до дев'ятого, а дев'ятий зав'язували стрічкою. У кожній з них стрічки були іншого кольору. В темряві жодна з них не бачила, який кілок зав'язала.

Вже ранком бігли дивитися, котра з них який кіл зав'язала. Форма колика підказувала, як виглядатиме наречений: якщо кілок був тонкий і високий, то наречений буде високим і струнким, якщо кілок товстий і малий, то хлопець буде товстун низького зросту. Не дай Бог щоб кілок був якийсь переломлений, бо тоді наречений буде хромий чи горбатий.

Такі угадування служили приводом для радості чи розчарування.

Дівчата і тут у саді веселилися, бо на них чекали хлопці. Часто хлопці просиджували кілька добрих годин у яблунях, чекаючи на дівчат.

в) Дівчата плели вінки із соломі. У вінок вплітали квітки пеларгонії, яку тримали у хаті, щоб цвіла до Андрія.

Кожна дівчина вплітала у свій вінок квітки якогось одного кольору. Наприклад, одна з них вплітала білі квіточки, інша – червоні або рожеві і т. д.,

це також для того, щоб їх розпізнати.

Вже з готовими вінками йшли в садок, де росли дерева слив і кидали у сливові дерева свої вінки, промовляючи:

*«Андрію, Андрію,
Колопні сію,
Гатьми волочу,
Уддатися хочу».*

Чий вінок застрявав на гілках сливи – та обов'язково віддається у ці м'ясниці, а чий упаде – та ще буде чекати наступних.

г) Ще днями перед святом дізнавалися (теж тайком), у кого є гарний добре вгодований чорний веприк. Ішли туди і задницею вдарялися об свинарник, приказуючи:

*«Гур, випир,
Гур, випер,
Аж не нагуд,
То тупер».*

Часто легіні були збитошними і у стіни свинарника забивали цвяхи, то ж можна уявити, який біль переносили дівчата.

У ті давні часи у нашому селі існували жорна. Це прилад для мелення зерен кукурудзи. Вони склалися із круглого товстого каменя із отвором посередині, куди сипали зерно. Дерев'яною ручкою крутили камінь, який терся об нижчий камінь, і через інший малий отвір сипалась мука або крупи.

Крупи вживали для начинення голубців або свинських кишок, а муку для кулеші (мамаліги) чи кукурудзяного хліба.

На весь Луг існувало троє жорен: у Параски Михайлишиної, у Баложа і у Дзябенюка.

У ніч на Андрія дівчата бігли до цих газдів і закручували жорнами, бо вірили, що, якщо в ту ніч вони закрутять жорна, то закрутяться на своїм весіллію. Пригадую, що крутити жорна йшли і легіні.

Від Андрія матері і бабусі вчили дівчат, які хотіли віддатися, такої молитви:

*«Коби попуський,
Коби дякуський,
Коби ня любив,*

*Коби ня возьмив
Та би ня не бив».*

Якщо дівка не віддавалася, а м'ясниці за два тижні докінчувалися, вона повинна була молитися так:

*«Коби сякий такий був,
Лиш би хліба роздобув».*

Микола Пимоненко «Святочне гадання»

Якщо ані після цього дівку не сватали, то вже починали ворожити. Найпростішим способом ворожіння був такий: дівці давали клубок прядених вовняних ниток, з яких один пускали на землю, і він чіпався землі, а вона йшла далі, розмотуючи клубок і приказуючи: так би йшли свати за мною, як ця нитка входила і в церкву.

А ще ворожили на зорях: вранці між четвертою і шостою годиною, кидали хустку у бік хати, де жила дівчина, і говорили:

*«Зорі, зорайте,
Всеї мир збужайте,
Збужайте – корняйте (ім'я хлопця і дівчини).
Аж 'го мама не пускає,
Аж 'го курва не лишає,
Лиш най іде, бо 'му час прийшов
Без роду, без приводу...»*

Ворожіння продовжувалось літом на німиці.

Микола КУРИЛЮК

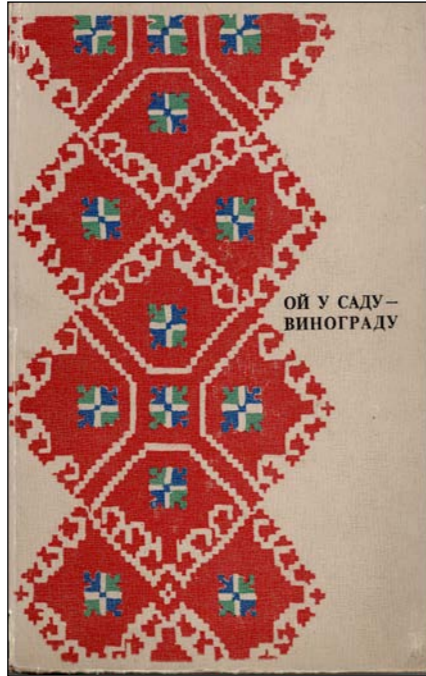
До видання сорок років тому збірки «Ой у саду-винограду»

В 1971 році у видавництві «Критеріон» вийшла книга «Ой у саду-винограду». Збірка світських величальних пісень», до якої увійшли колядки, зібрані й упорядковані професором університету Іваном Ребошапкою.

Тоді я тільки що закінчив військо. Не пам'ятаю, з якої нагоди находився у місті Сереті і в місцевій книгарні купив кілька примірників. Пороздавав їх знайомим, так що, на жаль, у мене залишився тільки один екземпляр книги.

Прочитавши з великою увагою книгу, я зазначив, що в моєму селі Марицейці не була записана ні одна колядка, а тільки в сусідніх у Великій Марицеї, Дерманештах та в Калинештах-Енаке. У теперішній комуні Дерманешти, до якої, крім вищезгаданих, входять і села Данила та Калинешти-Васілаке, давно побували найкращі колядки, які принагідно можна почути ще й тепер.

Задва-трирокипіслявиходу збірки «Ой у саду-винограду» я записав на магнітній плівці кілька колядок з Марицейки. Назву кілька імен тодішніх добрих знавців колядок, зпомж яких багато відійшло у вічність: Ілля Черлений, Володимир Бойчук, Віктор Козубаш, Юрій Козубаш, Іван Мазуряк, Діонісіє Мазуряк, Ністор Курилюк, Онуфрій Курилюк, Марія Курилюк, Мірча Танасан, Емиліан Костинюк,

Січик Костинюк, Мітіка Костинюк, Микола Костинюк, Юрій Курилюк і ще багато інших. Хай їм буде земля пером!

Примітка редакції:

Подані Миколою Курилюком колядки з Марицейки (стор. 33) – це варіанти поданих у збірці «Ой у саду-винограду». Перша з них «Ци вітер віє, ци вогонь горит» примикає до розділу «Сонце, місяць, дощик в гостях у господаря» (стор. 39 і слід.), а друга колядка «Гой попід лужок» – це контамінація (поєднання) мотивів

сусідніх у Великій Марицеї, Дерманештах та в Калинештах-Енаке. У теперішній комуні Дерманешти, до якої, крім вищезгаданих, входять і села Данила та Калинешти-Васілаке, давно побували найкращі колядки, які принагідно можна почути ще й тепер. Такі зразки колядок наявні і в друкованих збірниках. Вони є дозом неусвідомлювання колядниками у пізніших часах сюжетної індивідуальності колядок та допускання ними спотворених слів та виразів, невиструнченості віршових рядків. Однак їх варто збирати, бо поетичний текст колядок – це постійне варіативне їх виконання/переливання у кожній зоні по-своєму, що і виявляє багаті скарби як структурних моделей, так і мовно-стилістичних засобів художньої народної еспресивності – аспекти, корисні для вивчення національної і зональної типології колядок.

Банда Пінті. С. Марицейка Сучавського повіту

Ци вітер віє, ци вогонь горит

Ци вітер віє, ци вогонь горит?

Приспів:

Ой дай, Боже.

Ні вітер віє, ні вогонь горит,
Лиш придудніли три коліднички
Та й стали в хороми, ґаздам колідувати.
Чим си пофалиш, перший колідник?
Гой маю я чим си пофалити,
Пофалюси я світим місяцем:
Єк він зійде темної ночі,
Темної ночі саме вівночі,
То си урадуют гості в дорозі,
Гості в дорозі, сівбина у полі.
Другий колідник, чим си пофалиш?
Гой маю я чим си пофалити,
Пофалюси я дрібним дошшіком:
Та й ек я впаду із кінця мая,
Ой зійде жито і пшениця,
Жито і пшениця, всека сівбиця.
Третий колідник, чим си пофалиш?
Маю ж я чим си й пофалити,
Пофалюся я світим сонічком:
Та ек я зйду на Різдво рано,
Та й ізігрю церкви, костьоли,
Церкви, костьоли, святі пристоли.
Гой ми ж у вас раз у рік,
Раз у рік гостями,
Гостями, колідниками.
Гой будь нам здоров, та ні сам собов,
А й з колідниками, і з діточками,
З діточками та й з сусідочками.
В шестю і здоров'ю із Світим Різдрвом!

Маланка в с. Данила Сучавського повіту

Гой попід лужок

Гой попід лужок,

Приспів:

Ой дай, Боже.

Там оре плужок.
Хто за ним ходит?
Наш пан ґосподарь.
А хто ж волики гонит?
(Ой святий Николай).
Пречиста Діва їсти носить:
Гой орїт, синки, здрібна на ланки,
Будем сіяти озиме жито,
Озиме жито, еру пшеницю.
Та й зберемо женців
Сімсот молодців,
(А в'язальничок)
Грешних дівочок.
Та й зберем возів
Сімсот обозів.
Та й зведемо ж ми
Під крутий берег,
Та складемо ж ми
Вгору колоссям,
У шир широко,
Вгору високо,
Та й прикрасим сріблом і золотом,
Та й завершим сивим соколом.
Бо сивий сокіл далеко видит,
Далеко видит, на синє море.
На синім морі корабель ходит,
А на тім кораблі ґрешна ґаздиня,
Ґрешна ґаздиня, на мнє (Катріна).
Ґрешна ґаздиня там си вбирає
Сріблом повземлю, золотом повпояс.
У неділю рано до церкви пішла.
Єк ї уздріли, аж си вджихнули,
Аж си вджихнули, аж си вкликнули,
Ой си вкликнули, стали си питати:
Ци ти царівна, ци ти кралівна?
Я не царівна і не кралівна,
Ой бо я мамина донька,
Мамина донька, до церкви прийшла,
До церкви прийшла, Різдво принесла.
Будь тобі (Катріночко) на здоров'єчко!
Вінчуємо ж ми вас шестім-здоров'їм!
За нашу коледку – горівки скленку,
Сklenку ні скленку – хоть порцієнку!
На шестє, на здорв'є, з Світим вечером!

Фото Миколи КУРИЛЮКА

Прийшов Святий вечір

(Колядка)

Музика Івана Лібера

Помірно, лагідно

Прий-шов Свя-тий Ве-чір, Ща-сли-ва го-ди-на:
 По-ро-ди-ла Си-на, Си-на Є-ди-но-го,
 Не прий-шов в па-ла-ти Ні в ве-ли-кі ха-ти,

Пре-чи-ста-я Ді-ва По-ро-ди-ла Си-на.
 Си-на Пре-свя-то-го По-ро-ди-ла Си-на.
 А прий-шов у-яс-лі По-ме-жи віч-но-го.
 Приспів *rall.* *la tempo* ти.

Ра-дуй-ся, Ма-рі-є, Ле-лі-йо-вий Цві-ту, Бо вже сві-тить

Сві-ло прав-ди По-ці-ло-му сві-ту. *rall.....*

mf Ра-дуй-ся, Ма-рі-є, Ле-лі-йо-вий Цві-ту, *p*

Ра-дуй-ся, Ма-рі-є, Ле-лі- Цві-ту,

p *mf* Бо вже прав-ди По-ці-ло-му сві-ту

mf Бо вже сві-тить Сві-ло прав-ди По-ці-ло-му сві-ту.

Дитячі сторінки

Георгій Скребицький

На лісовій галявині

Зима. Лісова галявина покрита білим пухнастим снігом. Тепер на ній тихо й порожньо, не те що влітку. Здається – взимку на галявинці ніхто й не живе. Але це тільки так здається.

Біля куща з-під снігу стирчить старий, трухлявий пень. Це не просто пень, а справжній терем-теремок. Чимало в ньому затишних зимових квартир для різних лісових мешканців.

Під корою заховалися від холоду дрібні комашки, і тут же влаштувався зимувати втомлений жук-дроворуб. А в норі між корінням, згорнувшись у туге кільце, вляглася моторна ящірка. Всі забралися в старий пень, кожен зайняв у ньому крихітну спальню, та й заснув у ній на всю довгу зиму.

...На самому краю галявинки, в канаві, під опалим листям, під снігом, ніби під товстою ковдрою, сплять жаби. Сплять і не знають, що тут же, неподалік, під купою хмизу, згорнувшись в клубок, заснув їх найлютіший ворог – їжачок.

Тихо й порожньо взимку на лісовій галявині. Тільки зрідка пролетить над нею зграйка щиглів або синиць або дятел, сівши на дереві, почне вибивати дзьобом з шишки смачне насіння.

А інший раз вискочить на галявину білий пухнастий заєць. Вискочить, стане стовпчиком, послухає, чи все спокійно навколо, подивиться, та й далі в ліс побіжить.

Василь ЧУХЛІБ

Зимова казка

Зимовий ранок сонячний і прозорий. На снігу іскринки переливаються. Дахи на будинках неначе з вати. Із димарів дим іде голубий.

Тарасик і Тетянка дерев'яними лопатками прокидають стежку до хвіртки. Бо за ніч снігу зима намела. Тарасик кидає й кидає, цілу хурделицю зняв за собою. А Тетянка розігнулася, зіперлась на держак. І до Тарасика:

— Ой, поглянь — яблунька зацвіла!

Задивилися удвох на яблуньку. А вона вся в інеї, наче у цвіту.

— А на другій яблуньці он уже і яблука! — каже захоплено Тарасик.

І справді — такі червоні, круглобокі. Ну хіба не Казка?!

Та це ж снігурі на гілках посідали!

Підійшли ближче, щоб роздивитися. А снігурі — пурх! — і полетіли. Тетянка засмутилася.

А біля хвіртки сніговик стоїть і до Тетянки й Тарасика усміхається. Мабуть, хоче сказати: зимовій казці не кінець. Вона тільки починається.

Дітячі сторінки

Марійка ПІДГІРЯНКА

ДІД МОРОЗ

Ходить Мороз надворі
По широкій оборі,
Ще й по горах-дібровах –
У чоботях пухових.

Старий він, сивий він,
З бородою до колін.

Ходить-бродить у шубі,
Біла шапка на чубі.
Ходить лютий, сердитий,
Когось хоче вкусити.

Старий він, сивий він,
З бородою до колін.

Як діток де зустріне –
Сніг у вічі їм кине,
Ще й зубами заблісне
І за палець потисне.

Старий він, сивий він,
З бородою до колін.

Дітям смішки – гуляють,
Сани з гірки спускають –
Скоро, скоро, скоренько
Аж червоне личенько.

Не злякає їх він –
З бородою до колін.

А за Дідом Морозом
Дмуха вітер з погрозом,

Дмуха вітер сердитий,
В сніговицю сповитий.

Свище люто, гуляє,
Пісню грізну співає.

Як в селі він ночує –
Всі дороги задує,
Гори снігу натрусить,
Діток в школу не пустить.

Свище люто, гуляє,
Пісню грізну співає.

Дітям смішки – гуляють,
Сніг з дороги згрібають:
Через пагорби й доли
Вчасно прийдуть до школи!

Дарма вітер гуляє,
Пісню грізну співає.

КАЗКА ПРО ДІДА МОРОЗА ТА БАБУ ЗАВІРЮХУ

У пралісі, у лісі –
Палац чудовий, чистий:
Одні кришталі в стрісі,
А зруб – увесь льодистий.

Поміст як сонце сяє,
А постіль – білі пухи.
Такий-то дім прекрасний
У Баби Завірюхи!

А Баба Завірюха
Мороза Діда має;

Дітячі сторінки

Олександр ОЛЕСЬ

ЯЛИНКА

Раз я взувся в чобітки,
Одягнувся в кожушинку,
Сам запрягся в саночки
І поїхав по ялинку.

Ледве я зрубати встиг,
Ледве став ялинку брати,
А на мене зайчик – плиг!
Став ялинку віднімати.

Я – сюди, а він – туди...
„Не віддам, – кричить, – нізащо!
Ти ялинку посади,
А тоді рубай, ледацю!”

Не пуцу, і не проси!
І цяцьками можна гратись:
Порубаєте ліси –
Ніде буде і сховатись.

Та баби дід не слуха,
Усе один гуляє.

На села ходить в нічку,
Як згасне промінь сонця, –
То міст кладе на річку,
То квіти на віконця.

А баба все сердита,
Що дід один гуляє,
В метелицю сповита,
Шляхи всі замітає.

Холодним вітром дмуха,
Кладе замети всюди,
Щоб дід бабусю слухав
І не ходив нікуди.

А у лісі срізь вовки,
І ведмеді, і лисиці,
І ворони, і граки,
І розбійниці-синиці”.

Страшно стало... „Ой, пусти!
Не держи мене за поли!
Бідний зайчику, прости, –
Я не буду більш ніколи!”

Низько, низько я зігнувся,
І ще нижче скинув шапку...
Зайчик весело всміхнувся
І подав сіреньку лапку.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло ТРАЙСТА

ЯК ПЕТРО ДІДЬКО ХОДИВ КОЛЯДУВАТИ

(Гумореска)

У Петра Дідька ні кола, а ні двора... Тільки один вітер коломийку свище-посвиствує, гуляє собі по негородженому, занедбаному подвір'ю. Правда, три роки тому, притулившись до старої Петрової бухні¹, під дерев'яним дашком стояли жорна, які тепер прикрашують розкішний салон директора сигітського банку Йона Фуритота, і за яких Петро отримав дві пляшки тризіркового коньяку «Milcov», поношені, вицвілі, діраві джинси «Brooklyn» і двухасетний радіомагнітофон «Шарп GF-560Z».

Саме через той магнітофон баба Гафічка прозвала Петра Дідьком, бо хто інший міг би бондорозити цілу ніч у Петровій хаті, як не дідько?... «С'ят, с'ят еси ти, Господи! – перехрестилась стара, а потім прислуховуючись, додала: Лиш послухай, як файненько співає нехарь!..», а на другий день вся Верхнянка дізналась, що у Петровій хаті ночує «анцихрист». «Ангельським голосом співає, та ще й банди² б'ют, як на малярській свадьбі, пропав би та не снів би ся нам, православним християнам!..»

А Петрові байдуже, що його Дідьком прозвали, придбав собі різних аудіокасет і – «Весились, душа моя!..», бо музика в нього – нівроку, від румунських дойн до гуцульських коломийок, ще й українські колядки для Святого Вечора...

Але музика музикою, колядка колядкою, Свят Вечір Святим Вечором, а на Петровім різдвяному столі ні чарки, ні миски, тільки «Шарп GF-560Z» «Зійшла зірка на край світу» колядує, а шморгнути сивухи так хочеться, що аж...

Перелічив бідолаха на пальцях лівиці всіх, до кого міг би піти колядувати, і сердито буркнув: «Не приймуть!..».

А що, якби він до старої Гафічки?... «Лиха, як шаркань³, але до хати прийме і почестує!..» – зрадив Петро, але враз попуснів, бо окрім:

«Дивная новина,
Пахне солонина,
Коби блюдце з галушками,

Була би гостина...», жодної колядки не знав, а за таку колядку Гафічка йому не «Кирнадзу грядку»⁴, а кочергою по спині дасть.

«Айбо єм глупий, та мені не гія колядувати!..» – зрадив Петро і, вхопивши магнітофон, кинувся половиком до старої Гафічки під вікно.

Пролунали «Ясна зоря», «Три царі», «Бог предвічний» і тільки при «Нині у світі» Гафічка, не запрошуючи «колядників» до хати, відкрила вікно і масенько промовила:

– Вас тетини ціла згряя, яж зайдете до середини, то розвалите хижку, беріть випийте по погарчиккові, з'їжте по голубчиккові з грибками, по погачікові⁵ та і йдіть собі з Богом!

Петро такого й не чекав, але чим на підвіконню появилася пляшка і тарілки, почав робити порядок, промовляючи:

– Бери пий, Іва' Дроздику, пий і ти, Васи' Клешишин, на і тобі, Дьо' Пинтишин, і тобі, Ільку Дьордішин, ходи ближче, Никола Левишин, – за кожним вимовленим іменем, газдівських легінів випивав чарку і пхав у кишеню сардака то голубець, то погачик. Мабуть, так і спорожнив був пляшку і тарілки, але, помилившись, повторив:

– Бери випий, Іва' Дроздику!..

– Іван Дроздик уже пив! – почувся з хати голос старої.

– Ану лиш дивися на них!.. Недодав би їм горівки, аж би Тисою текла!.. – і забрала з підвіконня пляшку і тарілки, а Петро, веселий, подався до старої Семенихи, бо і в тої маленька хижка.

¹Бухня – стара занедбана хата.

²Банди – музики.

³Шаркань – змія.

⁴Кирнадзу грядка – жердка ковбасів2.

⁵Погачик – паляниця.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Павло ГЛАЗОВИЙ

Борис ПОЛІЩУК

ВИПТИВОХИ ПРОСТО ТАК

ЧИТАКА

Чоловік у книгах рився з ранку й до обіду.

Жінка вийшла із квартири й мовила сусіду:

– Ти в пивну не клич Івана, він за ум узався.

Все читає та читає, книгами обклався. –

А сусід собі подумав: – Значить, все в порядку.

Не збрехав, що десь у книзі заховав десятку.

ЗАЙВЕ ПИТАННЯ

Міє жінка у квартирі ввечері підлоги.

Раптом сунеться Тимоха, ледве тягне ноги.

Жінка в сльози: – Знов напився? Де тинявся досі? –

Та ганчіркою по лобі, по губах, по носі!

Б'є, лупцює випивоху й примовля сердито:

– Будеш пити? Будеш пити?! Будеш, будеш пити?! –

А Тимоха сів та й каже: – Що ти все питаєш?

“Будеш пити, будеш пити...” Наливай, як маєш!

Ну й завдав же мені клопоту Григір Кривохижа. Іду оце вулицею додому, а він ні з сього, ні з того тицяє мені спінінга. Новенького такого. Добрячого.

– Навіщо? – здивувався я.

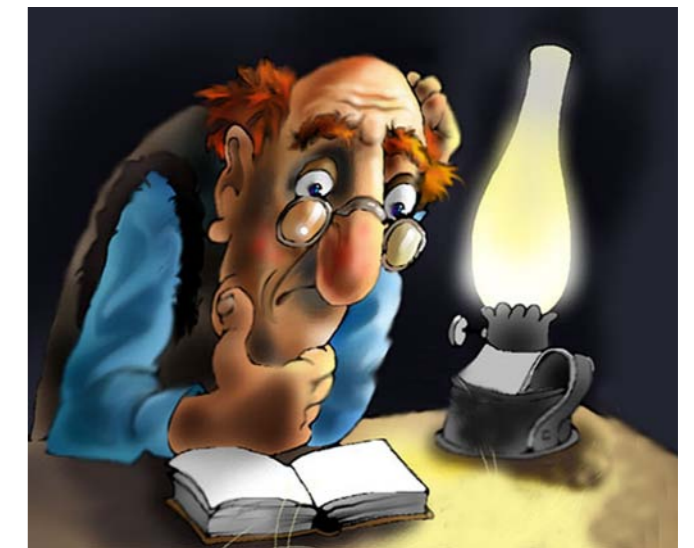
– Просто так, – і оком не моргнув Григір. – Одного мені купив син, а два подарували на іменини. Для мене трохи забагато. Хай і в тебе буде...

Прийшов я додому й заснути не можу. Думок набралася повна голова: «Чого ж це той Григір розщедрився? Що ж це він має на меті? Щось тут не те. Я ж нікому нічого дурно не даю».

Та ну всякі комбінації, як той гросмейстер, складати. П'ятнадцять ходів наперед. «По службі, – міркую, – Григір від мене незалежний. Я сам по собі біля качок, а він сам по собі – біля трактора. І грошей Григір не збирається в мене позичати, бо живе нівроку. По роботі теж нічого за Григором поганого не водиться. Має медаль. Твердий горішок потрапив мені на зуби, відразу й не розкусиш. Щось воно глибше зарите...»

Узяв за свій рахунок на два тижні відпустку й майнув по архівах. Копнув до сьомого коліна Григорів рід. І що ви думаєте? Викопав. Виявляється, Григорів прапращур Гаврило Кривохижа був злісним конокрадом.

От вам і «просто так». А ви кажете...

*У вечір тихий цей людська душа тривожна,
Хоч би й збайдужніла, хоч би цілком пуста,
Стрічає, як колись, зворушливо-побожна
Великий день Народження Христа.*

Борис ЛИСЯНСЬКИЙ

